

PROSTOR

16 [2008] 2 [36]

ZNANSTVENI ČASOPIS ZA ARHITEKTURU I URBANIZAM
A SCHOLARLY JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

POSEBNI OTISAK / SEPARAT | OFFPRINT

ZNANSTVENI PRILOZI | SCIENTIFIC PAPERS

192-209 DARKO KAHLE

POTPISANI PROJEKTI I REALIZACIJE
VLADIMIRA ŠTERKA U ZAGREBU
OD 1923. DO 1941.

PROJECTS AND REALIZATIONS
BY VLADIMIR ŠTERK IN ZAGREB
BETWEEN 1923 AND 1941

IZVORNI ZNANSTVENI ČLANAK
UDK 72.011:72.036 (497.5 ZAGREB) ŠTERK, VLADIMIR
"1923/1941"

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER
UDC 72.011:72.036 (497.5 ZAGREB) ŠTERK, VLADIMIR
"1923/1941"

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, ARHITEKTONSKI FAKULTET
UNIVERSITY OF ZAGREB, FACULTY OF ARCHITECTURE

ISSN 1330-0652
CODEN PORREV
UDK | UDC 71/72
16 [2008] 2 [36]
153-282
7-12 [2008]

Sl. 1. Ugrađena uglovna upravna, poslovna i stambena javna zgrada *Radničke komore u Zagrebu*, Trg kralja Petra Krešimira IV. 2, 1935.-38., suautor arh. Jovan Korka
Fig. 1 CORNER TERRACED APARTMENT HOUSE – ADMINISTRATIVE, OFFICE, AND RESIDENTIAL PUBLIC BUILDING OF THE WORKERS’ CHAMBER IN ZAGREB, KING PETAR KRESIMIR IV SQUARE 2, 1935-38, CO-AUTHOR ARCHITECT JOVAN KORKA

DARKO KAHLE

URED OVLAŠTENOG ARHITEKTA DARKA KAHLEA
HR – 10000 ZAGREB, JURJEVSKA 18

IZVORNI ZNAJSTVENI ČLANAK

UDK 72.011:72.036 (497.5 ZAGREB) ŠTERK, VLADIMIR "1923/1941"

TEHNIČKE ZNANOSTI / ARHITEKTURA I URBANIZAM

2.01.04 – POVIJEST I TEORIJA ARHITEKTURE
I ZAŠTITA GRADITELJSKOG NASLIJEDA

ČLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 19. 3. 2007. / 4. 12. 2008.

DARKO KAHLE ARCHITECTURAL PRACTICE, LICENSED ARCHITECT
HR – 10000 ZAGREB, JURJEVSKA 18

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

UDC 72.011:72.036 (497.5 ZAGREB) ŠTERK, VLADIMIR "1923/1941"

TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

2.01.04 – HISTORY AND THEORY OF ARCHITECTURE
AND PRESERVATION OF THE BUILT HERITAGE

ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 19. 3. 2007. / 4. 12. 2008.

POTPISANI PROJEKTI I REALIZACIJE VLADIMIRA ŠTERKA U ZAGREBU OD 1923. DO 1941.

PROJECTS AND REALIZATIONS BY VLADIMIR ŠTERK IN ZAGREB BETWEEN 1923 AND 1941

ČEŠKI KUBIZAM
NOVO GRAĐENJE
ŠTERK, VLADIMIR
ZAGREB
ŽIDOVİ

CZECH CUBIST ARCHITECTURE
NEW ARCHITECTURE
ŠTERK, VLADIMIR
ZAGREB
JEWS

U članku je katalogizirano i analizirano 40 projekata i realizacija od 1923. do 1941. koje je arhitekt Vladimir Šterk potpisao na području tadašnjega Zagreba. Iz analize proizlazi jasnoća u slaganju tlocrta, spretnost u primjeni različitih konstruktivnih sklopova i neprestana mijena u oblikovanju – od uklapanja klasičnih elemenata u očišćenu plohu pročelja preko umetanja tekstura u plohe kubičnog tijela do prekidanja kubičnog tijela klasičnim oblicima.

This paper presents a selection of 40 categorized and analyzed projects and realizations between 1923-1941 designed by the architect Vladimir Šterk in the Zagreb area. The analysis shows clarity in plan composition, skillful application of various structural systems and permanent changes in the design including the insertion of classical elements into a clean facade surface and the interruption of a cubic body with classical forms.

UVOD

INTRODUCTION

Ovaj je članak prvi u nizu članaka koji će znanstveno valorizirati golem arhitektonski opus arhitekta Vladimira Šterka.¹ U članku je popisano i obrađeno 40 zagrebačkih projekata i realizacija² koje je potpisao i ovjerio žigom svoga arhitektonskog ureda (Prilog 1.). U sljedećem članku bit će obrađeni projekti i realizacije u Zagrebu od 1921. do 1941., koje temeljem iscrpne analize pripisujem arhitektu Vladimiru Šterku ili njegovu arhitektonskom uredu.³ U posljednjem članku bit će analizirani tekstovi arhitekta Vladimira Šterka i procijenjeno značenje njegova arhitektonskog djela u kontekstu povijesti arhitekture na području grada Zagreba između dva svjetska rata.

U članku je skiciran životopis arhitekta Vladimira Šterka. Detaljno su analizirani njegovi dosad otkriveni, potpisani i ovjereni zagrebački projekti te realizacije prema danim odrednicama arhitektonske analize. Implicirana je važnost potpisanih zagrebačkih projekata i realizacija za Zagreb i hrvatsku arhitekturu između dva svjetska rata, najprije za transformaciju zagrebačkog tlocrta,⁴ a naročito za pojavu takozvanoga Češkog kubizma,⁵ odnosno Novoga gradenja⁶ u zagrebačkoj i hrvatskoj arhitektonskoj svakodnevnici, kao i za atribuciju nepotpisanih projekata i realizacija, a najavljena su i nova otkrića. Članku je priložen popis bibliografije u dvije skupine: popis 10 članaka i tekstova kojima je autor ili jedan od autora arhitekt Vladimir Šterk (Pri-

log 2.) i popis 36 publiciranih tekstova u kojima se spominje arhitekt Vladimir Šterk ili kuće koje je projektirao (Prilog 3.), kao i popis 17 projekata i realizacija u razdoblju od 1923. do 1941. godine, koje se u izvorima pripisuju arhitektu Vladimiru Šterku (Prilog 4.).⁷ Članak je ilustriran fotografijama pročelja analiziranih realizacija, osim onih koje su nestale⁸ ili do kojih nije bio moguć odnosno nije bio omogućen pristup.⁹

SKICA ZA ŽIVOTOPIS

BIOGRAPHY

Arhitekt Vladimir Šterk rođen je 5. siječnja 1891. godine u Zagrebu¹⁰ od oca Vjekoslava-Aloisa i majke Line, rođ. Jellinek.¹¹ Završio je pučku školu, a zatim maturirao u realnoj gimnaziji u Zagrebu.¹² Pohađao je Češku visoku tehničku školu u Pragu¹³ u razdoblju od 1911.

1 Htio bih se najljubaznije zahvaliti arhitektovu sinu Jehudi Vojku Šterku i njegovoj obitelji na strpljivo pruženoj pomoći, bez koje bi ovaj članak bio siromašniji za mnoge dosad nepoznate činjenice.

2 Pojam *zagrebački projekti i realizacije* u daljnjem tekstu označava projekte i realizacije koji su smješteni na suvremenom upravnom području grada Zagreba, dakle unutar granica grada Zagreba u promatranom razdoblju.

3 Dosad je analizom utvrđeno da se arhitektu Vladimiru Šterku može pripisati (atribuirati) potpuno ili djelomično autorstvo više od 60 zgrada samo na suvremenom upravnom području grada Zagreba, a koje su uglavnom potpisali i ovjerali izvodaci.

4 Pojam *zagrebački tlocrt* u daljnjem tekstu označava način organizacije tlocrta ugrađene najamne stambene zgrade kakav je bio primjenjivan u Zagrebu u razdoblju od potresa 1880. do 1945. godine.

5 Pojam *Češki kubizam* u daljnjem tekstu označava stil u arhitekturi nastao u Pragu neposredno prije početka Prvog svjetskog rata pod utjecajem Picassa i Braquea. Karakteriziraju ga prizmatični i piramidalni oblici upotrijebljeni kao aplikacija na samom pročelju zgrade. Usporedi: ŠVACHA, 1995: 100 i dalje.

6 Pojam *Novo gradenje* u daljnjem tekstu označava „(...) škole u arhitekturi u prvoj polovici 20. stoljeća koje imaju za cilj arhitektonsko stvaranje temeljem tada suvremenih materijalnih i duhovnih uvjetovanosti.” KAHLE, 2003: 170

7 Za sve navode i lokacije navedene u ovom prilogu izvršit će se dodatna istraživanja do objave posljednjeg članka.

8 Nije priložena fotografija onih realizacija koje su već bile nestale u vrijeme fotografiranja. Ako je realizacija uklonjena naknadno, fotografija je ipak priložena.

9 Pristup nije bio moguć objektima koji su zarasli u zelenilo ili nije bio omogućen objektima u koje su smještene državne institucije.

10 PLEJIC, 2003: 68

11 Iz obiteljske ostavštine arhitekta Vladimira Šterka, ljubaznošću njegova sina Jehude Vojka Šterka.

12 ESIH, 1941: 29

13 Do 1918. godine Češka visoka tehnička škola u Pragu (Austroougarska Monarhija), od 1919. godine Češke visoke tehničke nauke (CVUT) u Pragu (Cehoslovačka Republika).

14 PLEJIC, 2003: 68

15 PREMERL, 1996: 332

16 ESIH, 1941: 29

17 Vidi bilješku 3.

do 1919. godine.¹⁴ Sudjelovao je u Prvome svjetskom ratu i bio zarobljen u Rusiji,¹⁵ gdje je proučavao rusku drvenu vernakularnu arhitekturu.¹⁶ Diplomirao je na Češkim visokim tehničkim naukama u Pragu¹⁷ 19. ožujka 1921. godine.¹⁸ Nakon diplome bio je zaposlen od 25. ožujka do 30. svibnja 1921. godine u Tehničkoj poslovnicu Građevinskog poduzeca „Špiller, Juzbašić i Šurina”, a od 1. lipnja 1921. u Poslovnici Ignjat Fischer.¹⁹ Neko je vrijeme bio zaposlen u Gradskom građevnom uredu u Zagrebu.²⁰ Bio je jedan od prvih asistenata na Tehničkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu²¹ i član osnivačkog odbora društva „Narodni rad – društvo židovskih asimilanata i anticionista u Hrvatskoj” koje je osnovano 1922. godine.²² A 22. ožujka 1922. godine položio je praktični ispit za arhitekta.²³ Od 1923. godine bio je samostalni ovlašten arhitekt u Zagrebu.²⁴ Od 11. veljače 1925. godine bio je ovlašten za obavljanje

18 PLEJIC, 2003: 68. U Pragu su, među ostalima, diplomirali Ivan Zemljak (Njemačka visoka tehnička škola, 1920.), Gjuro Kastl (Česke visoke tehničke nauke, 1921.) i Vjekoslav Mursec (Likovna akademija u Pragu, 1928.).

19 Iz obiteljske ostavštine arhitekta Vladimira Šterka, ljubaznošću njegova sina Jehude Vojka Šterka. Zasad nije poznato kada je završio zaposlenički odnos u Poslovnici Ignjat Fischer, ali je očito da je bio njen ravnopravni vanjski suradnik barem do 1929. godine.

20 *** 1939.a: 79. U DAZg nema ni osobnog dosjea, ni dosjea Vladimira Šterka kao zaposlenika gradske uprave. U daljnjem istraživanju bit će pregledan Urudžbeni zapisnik Gradskog poglavarstva za razdoblje od 1918. do 1926. godine.

21 ESIH, 1941: 29. Vladimir Šterk nije spomenut u kazalu nastavnika Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu; OBAD-ŠČITAROCI, 2000: 384-87. U daljnjem istraživanju bit će pregledana arhiva Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s naglaskom na razdoblje Arhitektonskog odjela Tehničke visoke škole u Zagrebu.

22 GOLDSTEIN, 2004: 174

23 U smislu §. 7. Zakona od 11. 10. 1914. o uređenju građevinske službe u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji; iz obiteljske ostavštine arhitekta Vladimira Šterka, ljubaznošću njegova sina Jehude Vojka Šterka.

24 Godine 1923. potpisao je urudžbene nacрте za trokatnicu u Ulici kralja Zvonimira 3 kao ovl[asteni] civilni arhitekt.

25 Iz obiteljske ostavštine arhitekta Vladimira Šterka, ljubaznošću njegova sina Jehude Vojka Šterka.

26 ČORAK, 1981: 238, fusnota 71, Cf. Katalog Kraljevine SHS: 7

27 IGNJATOVIC, 2007: 76-77

28 KUŠEVIĆ, 1930: (6)

29 BLAGOJEVIĆ, 2003: 97-99

30 VUKADIN-DORONJGA, H., usmeno priopćenje

31 HANIČAR-BULJAN, I., usmeno priopćenje

32 KARAC, Z., usmeno priopćenje

33 PREMÉR, 1996: 332

34 LASLO, A., usmeno priopćenje

35 PREMÉR, 1996: 332-33

36 BJAŽIĆ-KLARIN, 2007: 321

37 PREMÉR, 1996: 332-33

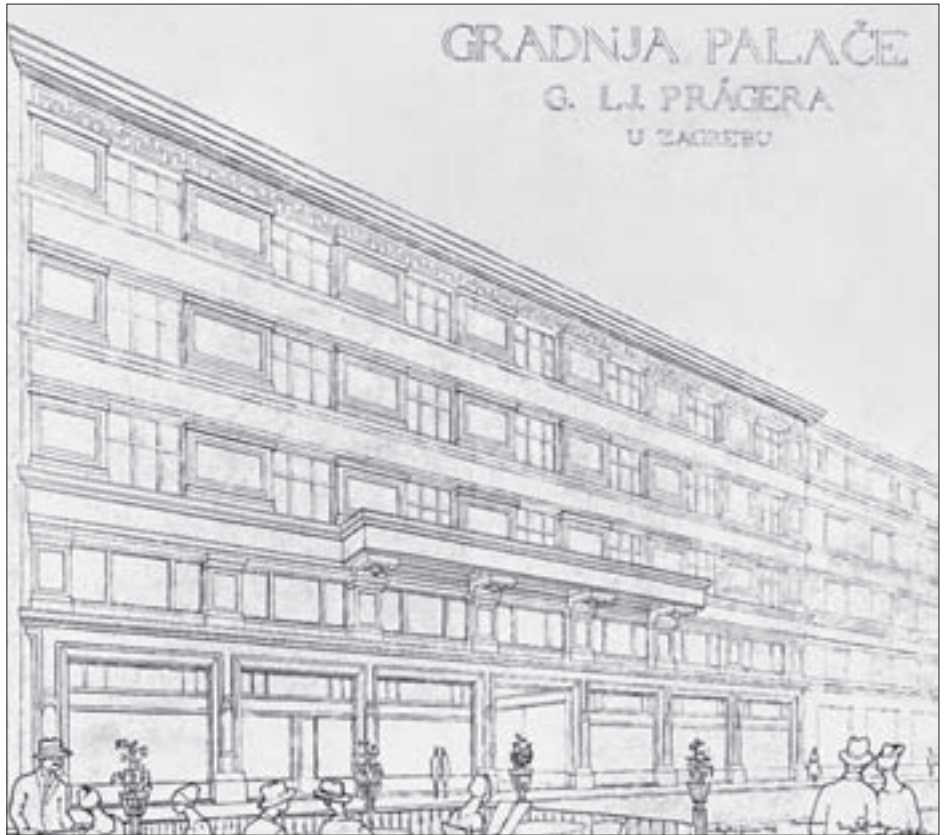
38 POFUK, 2008: 3

39 ESIH, 1941: 29

40 POFUK, 2008: 3

41 ESIH, 1941: 29

42 MILKOVIC, 2008.a: 2-3

javne prakse iz arhitektonske struke na cijelom području Kraljevine SHS, a 17. svibnja iste godine položio je propisanu zakletvu kao ovlašten civilni inženjer.²⁵ Projektirao je dio unutarnjeg uređenja jugoslavenskog paviljona u Parizu,²⁶ koji je 1925. godine projektirao arhitekt Stjepan Hribar,²⁷ te dio unutarnjeg uređenja jugoslavenskog paviljona u Barceloni,²⁸ koji je 1929. godine projektirao arhitekt Dragiša Brašovan.²⁹ Projektirao je i izveo mnogo vila, stambenih kuća i drugih zgrada u Zagrebu, zagrebačkoj okolici,³⁰ Slavenskom Brodu,³¹ Požegi,³² Osijeku³³ i Vinkovcima.³⁴ Sudjelovao je na I. izložbi jugoslavenske suvremene arhitekture u Beogradu 1931. godine,³⁵ izložbi Kluba arhitekata sekcije UJIA u Zagrebu 1932. godine³⁶ te na izložbi „Pola vijeka hrvatske umjetnosti” u Zagrebu 1938. godine.³⁷ Teško se razbolio 1936. godine,³⁸ a umro je 6. ožujka 1941. godine u Zagrebu³⁹ od leukemije,⁴⁰ ostavivši udovicu Aleksandrinu rod. Favalle te sinove Veljka i Vojka,⁴¹ koji su nastavili živjeti u Zagrebu do 1949. godine, kada su se iselili u Izrael.⁴²

PRIMARNI IZVORI

PRIMARY SOURCES

Kao radna podloga istraživanju poslužila je digitalna popisna baza podataka „Izgradnja

SL 2. UGRAĐENA STAMBENA, POSLOVNA I TRGOVAČKA NAJAMNA ZGRADA PRÁGER, GUNDULICEVA 3, 1926.-27.

FIG. 2 RESIDENTIAL, OFFICE, AND COMMERCIAL TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT PRÁGER, GUNDULICEVA 3, 1926-27

SL 3. UGRAĐENA STAMBENA NAJAMNA ZGRADA „OMEGA” D.D. ZA GRADNJU KUĆA, KRALJA ZVONIMIRA 3, 1923.-24.

FIG. 3 RESIDENTIAL TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT “OMEGA” FOR HOUSING CONSTRUCTION, KING ZVONIMIR ST. 3, 1923-24

SL. 4. SAMOSTOJEĆA STAMBENA ZGRADA *SCHÖNBAUM*, TUŠKANAC 25, 1926.

FIG. 4 RESIDENTIAL DETACHED HOUSE *SCHÖNBAUM*, TUŠKANAC 25, 1926

SL. 5. UGRAĐENA UGLOVNA STAMBENA, TRGOVAČKA I POSLOVNA NAJAMNA ZGRADA *GROSS*, BRITANSKI TRG 12, 1927.-28.

FIG. 5 COMMERCIAL AND OFFICE CORNER TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT *GROSS*, BRITANSKI TRG 12, 1927-28

SL. 6. SAMOSTOJEĆA STAMBENA ZGRADA *BOGDANOVIC*, TUŠKANAC 90, 1927.-29.

FIG. 6 RESIDENTIAL DETACHED HOUSE *BOGDANOVIC*, TUŠKANAC 90, 1927-29

Zagreba u razdoblju od 1928.-1945. godine", koju sam izradio 1996. godine, a sukcesivno dopunjavao do danas. U bazi podataka inventarno je obuhvaćena praktično sva građevinska djelatnost privatnih kućevlasnika unutar tadašnjih upravnih granica grada Zagreba na području sjeverno od željezničke pruge Dugo Selo – Zagreb – Zaprešić. Južno od navedene željezničke pruge obuhvaćena je praktično sva legalna građevinska djelatnost. Baza podataka nadalje je dopunjena inventarizacijom Bosanske ulice, Nazorove ulice, Vončinine ulice, Tuškanca te područja omeđenog Vlaškom i Draškovićevo ulicom, Ulicom kneza Branimira i Heinzelovom ulicom za razdoblje od 1918. do 1928. godine. Za adaptacije, dogradnje i uređenja lokala u gradskom središtu baza podataka dopunjena je gradom „Inventarizacije građevne supstance Povijesne cjeline Gradec i Kaptol sa sjevernim dijelom Trga Bana Josipa Jelačića i llice do Dežmanova prolaza – dijela zone A Povijesne urbane cjeline grada Zagreba", koju sam istražio u razdoblju od 16. 2. 2004. do 1. 3. 2006. godine. U razdoblju od 2. 1. do 25. 7. 2006. godine u Zbirci građevinske dokumentacije Državnog arhiva u Zagrebu prema navedenim sam podacima detaljno istražio izvornu gradnju 40 zagrebačkih projekata i realizacija arhitekta Vladimira Šterka u razdoblju od 1923. do 1941. godine.

NAČELA ARHITEKTONSKE ANALIZE

PRINCIPLES OF ARCHITECTURAL ANALYSIS

U Prilogu 1. popisani su dosad otkriveni potpisani projekti i realizacije arhitekta Vladimira Šterka na upravnom području grada Zagreba u razdoblju od 1923. do 1941. godine i poredani su prema kronološkom kriteriju nadnevnika prvoga upravnog akta, što je u pravilu odobrenje za izgradnju.⁴³ U prilogu su tablično navedeni popisni broj (zagrebački potpisani: ZP1-ZP40),⁴⁴ današnja adresa, na-

ziv investitora prema konačnom upravnom aktu (što je u pravilu odobrenje za uporabu⁴⁵), nadnevak odobrenja za izgradnju, izvođač, nadnevak odobrenog početka uporabe, tipologija,⁴⁶ referentna literatura i napomene, kao i naziv primarnog izvora. U nastavku članka dana je u opisu svake zgrade kratka okvirna analiza prema urbanističkom, funkcionalnom, konstruktivnom i oblikovnom kriteriju,⁴⁷ nakon čega su zbirno prikazani statistički rezultati prema zadanim kriterijima.

43 Građevna odnosno građevinska dozvola.

44 Za stratifikaciju golemoga projektantskog opusa arhitekta Vladimira Šterka u ovom i sljedećim člancima koristim ovaj sustav:

Katalog je utemeljen na projektima zato što je riječ o monografiji arhitekta. Složen je kronološki prema nadnevku prvoga upravnog akta i mjesno podijeljen prema gradu u kojem se nalazi te prema kriteriju autorstva. Prvo slovo označava grad: O – osječki, P – požeški, S – slavonskobrodski, V – vinkovački, Z – zagrebački itd. Drugo slovo označava kriterij autorstva projekta: A – atribuirani, P – potpisani. Dvoznamenkasti broj na kraju popisnog broja jest redni broj projekta na određenom području. Za buduće kataloške jedinice, koje bi mogle nastati naknadnim otkrićem nekog projekta, koristit će se mala slova a, b, itd. nakon rednog broja, i to prema kronološkom redu nadnevnika upravnog akta.

45 Stambena dozvola odnosno dozvola za uporabu.

46 Za označavanje tipologije ovdje koristim jednoznačni sustav primjeren modernom hrvatskom jeziku, i to tako da se u oznaci zgrade najprije dade 1. pridjev prema načinu izgradnje (ugrađena, poluugrađena, samostojeca) te, po potrebi, 2. pridjev prema položaju zgrade u ulici (uglovnja), zatim 3. pridjev prema vrsti korištenja (stambena, trgovačka, poslovna, proizvodna ili upravna) i, po potrebi, 4. pridjev prema načinu korištenja (najamna, javna) ispred riječi zgrada (riječ kuća u sebi podrazumijeva stambeno pa zbog toga ne može biti jednoznačna odrednica). Ako je zgrada višefunkcionalna, tada su stavljeni pridjevi svih funkcija – poredani prema veličini površine pojedine funkcije od najveće prema najmanjoj. Ako se radi o više zgrada, tada se ispred izraza dodaje imenica sklop.

1. pridjev	2. pridjev	3. pridjev	4. pridjev	imenica
ugrađena, poluugrađena, samostojeca	uglovnja	stambena, trgovačka, poslovna, proizvodna, upravna	najamna, javna	zgrada

47 Za označavanje oblikovne tipologije u odnosu na Novo građenje (vidi bilješku 5.) ovdje koristim poopćeni sustav koji sam objavio u članku „Stambene kuće Novoga građenja u sjevernim dijelovima Zagreba u razdoblju od 1928. do 1945. godine" (KAHLE, 2003: 167-73), a zatim primijenio u izradi doktorske disertacije (KAHLE, 2007: 42). Definicija. Zgrade su prema oblikovanju pročelja i krovista razvrstane u pet tipova. Prvi je tip *tradicionalno oblikovana zgrada* koja ima uspravne prozore i koso kroviste koje je razvedeno prema obrisu tlocrta. Postoje tri prijelazna tipa: *tradicionalno oblikovana zgrada s ravnim krovom* koja ima uspravne prozore i ravni krov obložen pokrovom od drvocementa (*Holzzementdach*) nad cijelim obrisom tlocrta, odnosno kubično oblikovano građevno tijelo s tradicionalno oblikovanim pročeljima, zatim *zgrada s pročeljima Novoga građenja i kosim krovistom*, to jest s položenim prozorima, te s kosim krovistom koje je razvedeno prema obrisu tlocrta, kao i *zgrada s pročeljima Novoga građenja i djelomičnim ravnim krovom*, to jest s položenim prozorima, te s ravnim krovom uz dijelove kosoga krovista. Dva posljednja tipa u pravilu se izvode prema zahtjevima građevinskih propisa. Posljednji je tip *zgrada Novoga građenja*, s položenim prozorima i s ravnim krovom, dakle kubično oblikovano građevno tijelo.

ZPo1. (Sl. 2.) Ugrađena stambena najamna zgrada – Kralja Zvonimira 3, visine 7 etaža, sa srednjim dvorišnim krilom i svjetlikom, te jednostrešnim kosim krovom i ravnim krovom. Karakterističan kat sadrži po jedan trosobni i četverosobni stan na stubište sa sobama orijentiranim na ulicu i dvorište, koje su povezane halom, dok se pomoćne prostorije nalaze u dvorišnom krilu, a kupaonica i zahod svakog stana orijentirani su na centralni svjetlik. Zidanica sa stropovima od drvenoga grednika, drvenim krovom i masivnim stubama koje su oslonjene na čelične traverze. Tradicionalno oblikovana zgrada, s pročeljem od 5 prozorskih osi po uzoru na principe Češkog kubizma s klasicističkom plitkom plastikom.

SL 7. UGRAĐENA UGLOVNICA STAMBENA NAJAMNA ZGRADA DRAGANEĆ, TRG KRALJA PETRA KRESIMIRA IV. 17, 1927.-28.
FIG. 7 RESIDENTIAL CORNER TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT DRAGANEĆ, KING PETAR KRESIMIR IV SQUARE 17, 1927-28

SL 8. UGRAĐENA STAMBENA I TRGOVAČKA NAJAMNA ZGRADA JUREŠA (KOLAR), DEZELICEVE PRILAZ 43, 1928.-31.
FIG. 8 RESIDENTIAL AND COMMERCIAL TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT JUREŠA (KOLAR), DEZELICEVE PRILAZ 43, 1928-31

ZPo2. (Sl. 3.) Ugrađena stambena, poslovna i trgovačka najamna zgrada – Gundulićeva 3, visine 7 etaža, sa srednjim dvorišnim krilom i jednostrešnim kosim krovom te ravnim krovom. Karakterističan kat sadrži po jedan četverosobni i peterosobni stan na stubište sa sobama orijentiranim na ulicu i dvorište, koje su povezane halom, dok se pomoćne prostorije nalaze u dvorišnom krilu, a zbog dužine fronte kupaonica i zahod svakog stana orijentirani su na dvorište. Zidanica sa stropovima od drvenoga grednika, drvenim krovom, stropovima nad podrumom, prizemljem i stubištima od armiranog betona, s masivnim stubama koje su oslonjene na čelične traverze i dizalo. Zgrada s pročeljem, koje konvergira Novom građenju, od 7 prozorskih osi na principima Češkog kubizma s linijskom plitkom plastikom.

simetrično kao lebdeća cjelina sa dva staklena polja između tankih metalnih šprljaka. U lijevoj dijelu desnog polja smještena su vrata.

ZPo6. Pregradnja dućana i izloga ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade – Ilica 8. Postojeći otvor izloga olakšan je ispućenjem izloga na pločnik koji je komponiran simetrično kao cjelina s jednim staklenim poljem između tankih metalnih šprljaka, koji su naglašeni stiliziranim vijencima i okvirom za reklamu. U desnom dijelu polja smještena su vrata, koja sinkopiraju simetričnost kompozicije.

ZPo3. (Sl. 4.) Samostojeća stambena zgrada – Tuškanac 25, visine 3 etaže do krovnog vijenca, s potkrovljem i dvostrešnim kosim krovom. Karakterističan kat sadrži 1 četverosoban stan sa sobama orijentiranim na vrt, koje su povezane predsobom smještenom u sredini, dok se pomoćne prostorije nalaze u sjeverozapadnom dijelu kuće, a kupaonica je orijentirana na balkon. Zidanica sa stropovima od drvenoga grednika, drvenim krovom, stupovima zidanim u cementnom mortu, stropovima nad podrumom od armiranog betona i masivnim stubama koje su oslonjene na čelične traverze. Tradicionalno oblikovana zgrada, s pročeljima koja klasicističkim ukrasima naglašavaju vertikalnost građevnog tijela i s polukružnim erkerom koji je izbačen na dvorišno zabatno pročelje.

ZPo7. (Sl. 5.) Ugrađena uglovna stambena, trgovačka i poslovna najamna zgrada – Britanski trg 12, visine 7 etaža, s dvorišnim svjetlikom te jednostrešnim kosim krovom i ravnim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži četiri trosobna i jedan četverosobni stan na dva stubišta i dizalo. U donjim je etažama armiranobetonski kostur, iznad prvoga kata zidanica s armiranobetonskim stropovima i armiranobetonskim stubištima. Zgrada s tri pročelja koja konvergiraju Novom građenju, s 3 prozorske osi na Ilicu, 6 osi na Britanski trg i 5 osi na Arnoldovu ulicu. Prvi se put pojavljuju motivi naglašene zone prizemlja koja je kaneliranom kamenom žbukom razdvojena od ostatka plašta pročelja i prozorske osi na odrezanom uglu s plastično oblikovanim naglašenim balkonima.

SL 9. SAMOSTOJEĆA STAMBENA ZGRADA BEDEKOVIC-SCHINDLER, GRŠKOVIĆEVA 15, 1928.-30.
FIG. 9 RESIDENTIAL DETACHED HOUSE BEDEKOVIC-SCHINDLER, GRŠKOVIĆEVA 15, 1928-30

ZPo4. Samostojeća stambena zgrada – Tuškanac 27. Opis ove neizvedene zgrade tek se u detaljima razlikuje od opisa prethodne zgrade, Tuškanac 25.

ZPo5. Pregradnja dućana i izloga ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade – Ilica 36. Postojeći otvori izloga olakšani su tako da je izlog ispućen na pločnik i komponiran

ZPo8. (Sl. 6.) Samostojeća stambena zgrada – Tuškanac 90, visine 3 etaže do krovnog vijenca, s potkrovljem i četverostrešnim kosim krovom. Kuća sadrži 1 peterosobni dvoetažni stan s dodatnim sobama na tavanu, dok se pomoćne prostorije nalaze u suterenu. Zidanica sa stropovima od drvenoga grednika, drvenim krovom, stupovima zidanim u cementnom mortu, stropovima nad podrumom od armiranog betona i masivnim stubama koje su oslonjene na čelične traverze. Tradicionalno oblikovana zgrada, s pročeljima koja, očišćena od ukrasa, naglašavaju plastičnost građevnog tijela.

SL. 10. UGRAĐENA STAMBENA, POSLOVNA I TRGOVAČKA NAJAMNA ZGRADA *EBENSPANGER*, ILICA 15, 1929.-30.
FIG. 10 RESIDENTIAL, OFFICE, AND COMMERCIAL TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT *EBENSPANGER*, ILICA 15, 1929-30

SL. 11. UGRAĐENA UGLOVNA STAMBENA I TRGOVAČKA NAJAMNA ZGRADA *EISENSTÄDTER*, DEŽELICEV PRILAZ 85, 1930.-31.
FIG. 11 RESIDENTIAL AND COMMERCIAL CORNER TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT *EISENSTÄDTER*, DEŽELICEV PRILAZ 85, 1930-31

ZP09. (Sl. 7.) Ugrađena uglovna stambena najamna zgrada – Trg kralja Petra Kresimira IV. 17, visine 7 etaža, sa srednjim dvorišnim svjetlikom te jednostrešnim kosim krovijem i ravnim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži tri trosobna stana na stubište. Zidanica sa stropovima od drvenoga grednika, drvenim krovijem, stupovima zidanim u cementnom mortu, stropovima nad podrumom od armiranog betona i masivnim stubama koje su oslonjene na čelične traverze. Zgrada sa dva pročelja koja konvergiraju Novom građenju, sa po 4 prozorske osi na svako pročelje. Oblikovanje ugla riješeno je izbačenim dijelovima pročelja sa spojnim balkonom oko zaobljenog ugla u prvom katu, iznad kojeg su zaobljeni plastično oblikovani balkoni, te razdjelnim vijencima u svakom katu.

ZP10. Ugrađena stambena najamna zgrada – Vodnikova 13, visine 6 etaža, s tranzitivnom tlocrtnom dispozicijom koja sadrži svjetlik prema lijevom susjedu i dvorišno krilo prema desnom susjedu te sa dvostrešnim razvedenim kosim krovijem. Karakterističan tlocrt sadrži dva dvosobna stana na stubište. Zidanica sa stropovima od drvenoga grednika, drvenim krovijem, stupovima zidanim u cementnom mortu, stropovima nad podrumom od armiranog betona i masivnim stubama koje su oslonjene na čelične traverze. U prvoj verziji projekta zgrada s pročeljem koje vodoravnim naglašavanjem teži principima Češkoga kubizma, a u drugoj verziji s pročeljem koje konvergira Novom građenju i gdje se prvi put javlja polukružni erker. Nije sagrađeno.

ZP11. (Sl. 8.) Pregradnja ugrađene stambene najamne zgrade u ugrađenu stambenu i trgovačku najamnu zgradu – Deželicev prilaz 43 probijanjem kolnoga prolaza i ugradnjom armiranobetonskog stubišta oslonjenog na dva stupa samca, s prenamjenom prizemnih stanova u lokale. Preoblikovanje tradicionalnoga pročelja u pročelje koje konvergira Novom građenju, s horizontalnim prozorskim i kordonskim vijencima te tradicionalno oblikovanim balkonom.

ZP12. (Sl. 9.) Samostojeća stambena zgrada – Grškovičeva 15, visine 3 etaže, s ravnim krovom i krovnim terasama. Kuća sadrži 1 peterosobni dvoetažni stan, dok se pomoćne prostorije nalaze u suterenu. Zidanica s betonskim stropovima, stupovima zidanim u cementnom mortu i masivnim stubama. Zgrada Novoga građenja, sa slobodno postavljenim prozorima različitih oblika i veličina te s naglašenim krovnim vijencima i klasicističkim motivom ograde terasa.

ZP13. Pregradnja ducana i izloga – Ilica 31. Zahvat se sastoji od umetanja čeličnih traverza i stupova umjesto punog zida te oblikovanja izloga velikim staklenim poljima koja su razdvojena širokim spojnim okvirima.

ZP14. (Sl. 10.) Ugrađena stambena, poslovna i trgovačka najamna zgrada – Ilica 15, visine 8

etaža, sastavljena od po jedne ulične i dvorišne kuće koje su povezane centralnim hodnikom u kojem se nalazi stubište i dizalo, s jednostrešnim kosim krovijem te ravnim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži dva četverosobna stana na stubište. U donjim etažama armiranobetonski kostur, iznad prvoga kata zidanica s armiranobetonskim stropovima i drvenim grednikom te s armiranobetonskim stubište. Zgrada s pročeljem Novoga građenja i djelomičnim ravnim krovom, s 3 prozorske osi.

ZP15. Pregradnja ponutrice samostojeće stambene zgrade – Nazorova 68, sagrađene 1888./89. godine, s promjenom unutarnjeg rasporeda u visokom prizemlju, čime je klasična paladijanska dispozicija zamijenjena funkcionalno organskim rasporedom pojedinih prostorija.

ZP16. (Sl. 11.) Ugrađena uglovna stambena i trgovačka najamna zgrada – Deželicev prilaz 85, visine 6 etaža, s dvorišnim krilom u Deželicevu prilazu, s jednostrešnim kosim krovijem i ravnim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži tri trosobna stana na dva stubište. U donjim etažama armiranobetonski kostur, iznad prvoga kata zidanica s armiranobetonskim stropovima i drvenim grednikom te s armiranobetonskim stubište. Zgrada s pročeljima Novoga građenja i djelomičnim ravnim krovom, sa 2 pročelja i karakterističnim tornjićem. Neizvedena varijanta s potpuno ravnim krovovima.

ZP17. Pregradnja, prigradnja i dogradnja kata samostojeće stambene zgrade – Valdecova 8, s ponavljanjem rasporeda prostorija u prizemlju.

ZP18. Pregradnja kavane s izlozima – Trg Nikole Šubića Zrinskog 17. Prostor je umetanjem čeličnih sastavljenih stupova i stropnih traverza dobio prolaznost i fluidnost. Nisu sačuvani nacrti pročelja.

ZP19. (Sl. 12.) Samostojeća stambena zgrada – Pantovčak 112, visine 3 etaže, s ravnim krovom i krovnim terasama. Kuća sadrži 1 sedmerosobni dvoetažni stan, dok se pomoćne prostorije nalaze u suterenu. Zidanica s betonskim stropovima, stupovima zidanim u cementnom mortu i masivnim stubama. Zgrada Novoga građenja.

ZP20. (Sl. 13.) Ugrađena uglovna stambena, trgovačka i poslovna najamna zgrada – Draškovičeva 30. Ugrađena uglovnica visine 7 etaža, s dvorišnim krilima u Dordičevoj ulici, s ravnim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži četiri četverosobna stana na dva stubište, s dizalima. Armiranobetonski kostur s armiranobetonskim stubište. Zgrada Novoga građenja, sa 2 pročelja i karakterističnim

tornjičcem. Neizvedena varijanta sadrži *art deco* – tretman pročelja u Draškovićevoj ulici, kaneliranog romboidnim rasterom.

ZP21. (Sl. 14.) Ugrađena stambena, poslovna i trgovačka najamna zgrada – Ilica 186, visine 6 etaža, s dvorišnim krilom, s dvostrešnim kosim krovom i dijelovima ravnoga krova. Karakterističan tlocrt sadrži jedan trosobni i jedan dvosobni stan na stubište. U donjim etažama armiranobetonski kostur, iznad prvoga kata zidanica s armiranobetonskim stropovima i drvenim grednikom, te s armiranobetonskim stubište. Zgrada s pročeljem Novoga građenja i kosim krovom, s 5 prozorskih osi.

ZP22. Sklop ugrađenih stambenih i poslovnih javnih zgrada – Kralja Zvonimira 12. Prema statičkom računu zidanica s armiranobetonskim stupovima, stropovima i stubište. Zgrada Novoga građenja, s karakterističnim okomito postavljenim prozorima koji daju dojam tradicionalnosti.⁴⁵

ZP23. (Sl. 15.) Samostojeća stambena zgrada – Jabukovac 39, visine 4 etaže, s ravnim krovom i krovnim terasama. Sadrži 1 sedmeroosobni dvoetažni stan, dok se pomoćne prostorije nalaze u suterenu. Zidanica s betonskim stropovima, stupovima zidanim u cementnom mortu i masivnim stubama. Zgrada Novoga građenja.

ZP24. Pregradnja dućana i izloga ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade – Radićeva 5. Adaptacija izloga i ulaza u lokal, koji su izvedeni kao jednostavno profilirani otvori s reklamnim natpisima na pročelju.

ZP25. Pregradnja stanova u drugom i trećem katu ugrađene uglovne stambene i trgovačke zgrade – Trg Nikole Šubica Zrinskoga 17. U četveroosobnom uglovnom stanu izmijenjen je raspored prostorija na način da je jedna soba prenamijenjena u liječničku ordinaciju s dodanim radnim prostorijama.

ZP26. Ugrađena stambena i trgovačka najamna zgrada – Preradovićeve 11. Ugrađena kuća visine 7 etaža, s dvorišnim krilima, središnjim svjetlikom i ravnim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži dva trosobna stana na stubište. Armiranobetonski kostur s armiranobetonskim stubište. Zgrada Novoga građenja, s 5 prozorskih osi. Nije sagrađeno.

ZP27. (Sl. 16.) Pregradnja pročelja ugrađene stambene i trgovačke zgrade⁴⁹ Radićeva 29 na način da je kordonskim vijencem iznad prizemlja platno pročelja podijeljeno u dvije cjeline. Ulaz je stiliziran postojećim polukružnim kamenim portalom. Otvori na prizemnom, poslovnom dijelu izvedeni su bez okvira, a prozorski otvori na gornjem, stambenom di-

jelu izvedeni su plitkim klupčicama i sambranama.

ZP28. (Sl. 17.) Ugrađena upravna i stambena javna zgrada – Kralja Zvonimira 15, suautor arhitekt Jovan Korka, visine 7 etaža, s dvorišnim krilom u kojem je smještena uredska dvorana i ravnim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži uredske prostorije, a tavanski kat stanove. Armiranobetonski kostur s armiranobetonskim stubište. Zgrada Novoga građenja, s 10 prozorskih osi te s uvučenim prizemljem i zadnjim katom.

ZP29. (Sl. 18.) Prigradnja, pregradnja i nadogradnja prvoga kata kuće – Ozaljska 8. Na postojeću prizemnicu nadograđen je kat, a prizemlje je prenamijenjeno u poslovne prostorije. Dvostrešni kosi krov s pročeljem Novoga građenja.

ZP30. (Sl. 19.) Ugrađena stambena najamna zgrada – Dežmanov prolaz 8, na uskoj parceli visine 6 etaža, s dvorišnim krilom, svjetlikom prema južnom susjedu i dvostrešnim kosim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži jedan trosobni stan na stubište i dizalo. Armiranobetonski kostur s armiranobetonskim stubište. Zgrada s pročeljem Novoga građenja i kosim krovom, sa 2 prozorske osi.

ZP31. (Sl. 1.) Ugrađena uglovna upravna, poslovna i stambena javna zgrada – Trg kralja Petra Krešimira IV. 2, suautor arhitekt Jovan Korka, visine 7 etaža, s dvorišnim krilom u kojem je smještena kinodvorana i ravnim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži uredske prostorije, a tavanski kat stanove. Armiranobetonski kostur s armiranobetonskim stubište. Zgrada Novoga građenja, sa 2 pročelja koja su zaobljenim uglovnim dijelom povezana u jedno pročeljno platno, s uvučenim zadnjim katom.

ZP32. Prigradnja kinematografske dvorane u dvorištu ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade – Vlaška 70, s izvedenim ulazom na uličnom pročelju postojeće kuće.

ZP33. (Sl. 20.) Samostojeća stambena zgrada – Babonićeva 35, visine 3 etaže, s blago skošenim jednostrešnim krovom. Kuća sadrži dva jednosobna stana u visokom prizemlju i jedan trosobni na katu, dok se pomoćne prostorije nalaze u suterenu. Zidanica s betonskim stropovima i drvenim grednikom, stupovima zidanim u cementnom mortu i masivnim stubama. Zgrada Novoga građenja.

ZP34. (Sl. 21.) Poluugađena stambena zgrada – Gajdekova 16, visine 4 etaže, s terasom i plitkim trostrešnim kosim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži jedan četveroosobni stan, dok se pomoćne prostorije nalaze u suterenu. Zidanica s betonskim stropovima i drvenim grednikom, stupovima zidanim u cementnom mortu i masivnim stubama. Zgrada s pročeljem Novoga građenja i kosim krovom.

SL. 12. SAMOSTOJEĆA STAMBENA ZGRADA MOSINGER, PANTOVČAK 112, 1930.-31.

FIG. 12 RESIDENTIAL DETACHED HOUSE MOSINGER, PANTOVČAK 112, 1930-31

SL. 13. UGRAĐENA STAMBENA, POSLOVNA I TRGOVAČKA NAJAMNA ZGRADA EISENSTÄDTER, ILICA 186, 1930.-31.

FIG. 13 RESIDENTIAL, OFFICE, AND COMMERCIAL TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT EISENSTÄDTER, ILICA 186, 1930-31

⁴⁹ Prema suvremenoj tipologiji radi se o građanskoj kući (Dreifensterhaus).

SL. 14. UGRAĐENA UGLOVNA STAMBENA, TRGOVAČKA I POSLOVNA NAJAMNA ZGRADA ROSINGER-JUNGWIRTH, DRASKOVIĆEVA 30, 1930.-31.

FIG. 14 RESIDENTIAL, COMMERCIAL, AND OFFICE CORNER TERRACED APARTMENT HOUSE FOR RENT ROSINGER-JUNGWIRTH, DRASKOVIĆEVA 30, 1930-31

ZP35. Prigradnja poluugradene stambene najamne zgrade bez stubišta, u dvorištu ugrađene stambene najamne zgrade – Škrlečeva 9, visine 3 etaže. Karakterističan tlocrt sadrži jedan dvosobni stan s balkonom. Zidanica sa stropovima od armiranog betona. Zgrada Novoga građenja.

ZP36. (Sl. 22.) Ugrađena stambena najamna zgrada – Arnoldova 4, visine 6 etaža, s dvostrešnim kosim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži jedan trosobni i jedan dvosobni stan na stubište te dizalo. Armiranobetonski kostur s armiranobetonskim stubište. Zgrada s pročeljem Novoga građenja i kosim krovom, s 5 prozorskih osi.

ZP37. Prigradnja i pregradnja kinematografske dvorane u samostojećoj zgradi – Tuškanac 1. Vladimir Šterk bio je pozvan da procijeni prethodni zahvat⁵⁰ i izradi statički račun te dovrši adaptaciju postojeće dvorane.

ZP38. (Sl. 23.) Samostojeća stambena zgrada – Pantovčak 103 A, visine 3 etaže do krovnog vijenca, s potkrovljem i dvostrešnim kosim krovom. Karakterističan kat sadrži jedan trosobni stan sa sobama orijentiranim na vrt. Zidanica sa stropovima od armiranog betona, drvenim krovom, stupovima zidanim u cementnom mortu i masivnim stubama koje su oslonjene na čelične traverze. Tradicionalno oblikovana zgrada s elementima koji podsjećaju na Novo građenje.

ZP39. Ugrađena stambena najamna zgrada – Medvedgradska 64 A, visine 4 etaže, s dvostrešnim kosim krovom. Karakterističan tlocrt sadrži jedan dvosobni stan na stubište. Zidanica sa stropovima od armiranog betona i konzolnim stubište sa stubama od armiranog betona. Zgrada s pročeljem Novoga građenja i kosim krovom, sa 2 prozorske osi. Nije sagrađeno.

ZP40. (Sl. 24.) Ugrađena stambena i trgovačka najamna zgrada – Kukuljevićeva 6, visine 6 etaža, s dvorišnim krilom i dvostrešnim kosim krovom koje je razvedeno prema obliku tlocrta. Karakterističan tlocrt sadrži dva dvosobna stana na stubište i dizalo. Armiranobetonski kostur s armiranobetonskim stubište. Zgrada s pročeljem Novoga građenja i kosim krovom, s 4 prozorske osi, od kojih su dvije balkonske.

OSNOVNI PRINCIPI KOMPOZICIJE I OBLIKOVANJA ANALIZIRANIH RADOVA

BASIC PRINCIPLES OF COMPOSITION AND DESIGN OF THE ANALYSED WORKS

Karakterističan zagrebački tlocrt ugrađene odnosno poluugradene stambene zgrade deriviran je centralnim svjetlikom, odnosno svjetlicima prema susjednim kućama gdje je god to bilo moguće radi prirodnog osvjetljenja

svih prostorija i prilivne funkcionalne dispozicije sastavnih dijelova stana. Kod samostojećih stambenih zgrada korištena je prostorna dispozicija sa stubište kao fokalnom točkom, koje je smješteno u sredini zgrade ili u izbačenom prizmatičnom ili polukružnom tijelu.

Konstrukcija zgrade do maksimuma je prilagođena mogućnostima zagrebačke sredine te se u pravilu koriste materijali i sastavni dijelovi koji su lako dobavljivi i jeftini te koje

⁵⁰ Koji se, na temelju usporedbe grafije nacrt, može pripisati Milovanu Kovačeviću.

⁵¹ Te godine samostalno potpisuje projekt ugrađene stambene najamne zgrade u Ulici kralja Zvonimira 3 (Prilog 1, ZPo1).

⁵² Kovačiću, Ehrlichu (nakon Kovačeve smrti), Schönu, Gentzkowu, Ibleru, Bastlu, Marčelji i Podhorskom egzistencijalno je pokrivo bila nastavnička djelatnost na Tehničkoj visokoj školi (poslije: Tehničkom fakultetu), Arhitektonskom odjelu Likovne akademije, odnosno Graditeljskom odjelu Obrtne škole. Zemljak odmah, a i Hribar nakon kratkog intermeca kao ovlaštenu arhitekt, nalaze zaposlenje u Gradskom građevnom uredu, gdje ih slijede Antolić, Bahovec, Kavurić, Seissel i Ulrich. U takozvanim tandemima obično kreativniji partner projektira (Baranyai, Kaulzarić), a poslovno potkovaniiji partner (Benedik, Gombos) vodi gradnju, dok su ovlaštenu graditelj Aleksandar Freudenreich i doktor inženjer arhitekture Pavao Deutsch, kao nastavljači poslovnice Leo Höhnigsberg i Julio Deutsch, i zajednički i samostalni projektanti i graditelji koji posjeduju građevinsko poduzeće.

⁵³ Te godine otvaraju svoje urede arhitekti Stanko Kliska, Slavko Löwy i Zlatko Neumann.

⁵⁴ ESIH, 1941: 23

⁵⁵ Ovo se ponajprije odnosi na slobodnostojeću stambenu zgradu u Grškovićevoj 15 i „Dom Hrvatskog radiše“ u Ulici kralja Zvonimira 12, iako valja ispitati i ulogu koju su u uredu Vladimira Šterka imali arhitekti Osvald Schindler i Albert Planer.

⁵⁶ Tako, na primjer, oblik kanelura na popravljenom pročelju ugrađene uglove stambene, trgovačke i poslovne najamne zgrade Deutsch u Preradovićevoj ulici 5, a koja se pripisuje Milovanu Kovačeviću, vrlo je sličan onome na portalu ugrađene uglove stambene, trgovačke i poslovne najamne zgrade u Draškovićevoj 30.

⁵⁷ Ovdje treba samo napomenuti da je doktor inženjer građevine Petar Kranjčević autor patenta za takozvani Kranjčević strop. Prema dosad otkrivenom, samostalno je projektirao ugrađene stambene najamne zgrade u Bosanskoj 4, Breščenskoga 16, Draškovićevoj 57 i Vodovodnoj 8, te neizvedenu dvorišnu autogaražu u Preradovićevoj 20. Moguće je da je i te zgrade barem idejno osmislio arhitekt Vladimir Šterk.

Otkricem angažmana Vladimira Šterka na analizi i sanaciji konstrukcije samostojeće zgrade kinematografa na Tuškancu 1 može se zaključiti sljedeće:

1. U dopisu od 12. siječnja 1938. godine Vladimir Šterk na dva mjesta spominje dr. ing. Petra Kranjčevića [... suradjuje sa mnom Dr. ing. Petar Kranjčević, dok je graditeljske radove povjerio gradilac ... Gradjevnom poduzeću ...] kao suradnika koji s kućevlasnikom nema formaliziran odnos.

2. U DAZg, ZGD, signaturi 3126, Tuškanac 1, pronađen je statički račun koji supotpisuju dr. ing. Petar Kranjčević i ing. arh. Vladimir Šterk. Grafija je identična grafiji statičkih računa koje je izradio dr. ing. Petar Kranjčević za ugrađene stambene najamne zgrade u Tomašicevoj ulici.

3. U DAZg, ZGD, signaturi 476, Dežmanov prolaz 8, nije pronađen uredno ovjeren statički račun, nego njegov fragment (posljednja stranica i zig upravnoga tijela na poleđini), s datacijom 7. kolovoza 1935. godine i parafom ing. Vl. Šterk, ovl. arh. Grafija posljednje stranice potpuno odgovara grafiji statičkih računa koje je izradio dr. ing. Pe-

SL. 15. SAMOSTOJEĆA STAMBENA ZGRADA RADAN, JABUKOVAC 39, 1931.-32.

FIG. 15 RESIDENTIAL DETACHED HOUSE RADAN, JABUKOVAC 39, 1931-32

bez problema može ugraditi u zgradu relativno neobrazovana i jeftina radna snaga, s minimalnim brojem potrebnih nadzornih radnika, ovlaštenih graditelja ili inženjera. U tome se sustavu novi materijali ili sklopovi koriste i ugrađuju tek onda kad postoji opće uvjerenje da su kvalitetni i pouzdani.

Zgrada se komponira i oblikuje kao plastično građevno tijelo izvedeno iz osnovnih prostornih tijela, dakle strukturalistički, a ne aditivno. U takvom sustavu svi oblikovni elementi,

tar Krajcinović za ugrađene stambene najamne zgrade u Tomašicevoj ulici.

Iz navedenoga slijedi (to treba verificirati grafičkom analizom rukopisa statičkih računa zgrade u Dezmanovu prilažu 8 i Tomašicevoj 1, 3, 5):

1. U razdoblju od kolovoza 1935. godine do siječnja 1938. godine dr. ing. Petar Krajcinović stalni je suradnik ing. arh. Vladimira Šterka na izradi statičkih računa (vidjeti statički račun za zgradu u Arnoldovoj 4).

2. Može se pretpostaviti da je u istom razdoblju, a vjerojatno i kasnije, svaki nepotpisani projekt, kojega je izvođač Zlatko Košćica, a statiku potpisuje dr. ing. Petar Krajcinović – autorsko djelo ing. arh. Vladimira Šterka ili nekoga iz njegova najbližeg kruga.

Iz iznesenoga proizlazi da se Vlatku Šterku ili nekome iz njegove najbliže projektantske okoline mogu atribuirati sljedeće zgrade: Bauerova 18, Tomašiceva 1, Tomašiceva 3, Tomašiceva 5, Tomašiceva 9, Tomašiceva 13. Sve navedeno treba potvrditi ili opovrgnuti analizom svake pojedine zgrade.

58 DAZg: ZGD: sign. 2097, Ul. Republike Austrije 15, dvorišna; molbe i zapisnici

59 Ankica Neumann i Aleksandrina Šterk imaju isto djevojacko prezime: Favalle

60 To Šterka i Neumanna nije sprječavalo da im u samostalnom radu, odnosno zajedničkoj suradnji, u vrijeme ekspanzije od 1926. do 1932. godine većina klijenata bude upravo židovske narodnosti.

61 Zgrade koje se s 90% sigurnosti mogu pripisati Vladimiru Šterku, a koje je izvelo Građevinsko poduzetništvo ing. Stjepan Cernjak i ing. Josip Neumann jesu:

1. Ugrađene stambene najamne zgrade *Weinberger* i *Schrenger*, Kneza Višeslava 3 i 5: tlocrtna dispozicija vrlo slična centralnom dijelu zgrade u Draskovicevoj 30;

2. Ugrađena stambena najamna zgrada *Hubat*, Kneza Višeslava 7: tlocrtna dispozicija vrlo slična centralnom dijelu zgrade u Draskovicevoj 30;

3. Ugrađena uglovna stambena najamna zgrada *Fuchs*, Krizanićeva 16: fasadna dispozicija pročelja vrlo nalik zgradi na Britanskom trgu 12;

4. Ugrađena stambena najamna zgrada *Mirovinskog fonda Hrvatskog narodnog kazalista*, Marulićev trg 17: 1. varijanta pročelja s engleskim prozorima – 2. varijanta pročelja s klasicističkim balkonom – 3. varijanta pročelja s engleskim prozorima: eksperiment s Novim građenjem i uvođenje upustene horizontalne zone pročelja u liniji prozora kao zamjena za kordonske vijence, ovdje se to u Zagrebu javlja prvi put. Tlocrt sa svjetlikom i dvorišnim krikom. Treba provjeriti hipotezu da je ovo prva kuća na kojoj su u tijeku projektiranja mijenjana pročelja te da je to vjerojatno uzrokovalo konačno formiranje Odbora za pročelja. Postoji mogućnost da je u sklopu neformalne suradnje situaciju nacrtao Zlatko Neumann, a da je dr. ing. Pavao Deutsch sudjelovao u oblikovanju 3. varijante pročelja, iako je vjerojatnije da je to pročelje bilo uzorom kući u Mesničkoj 7 (dr. Pavao Deutsch), odnosno u Ulici kralja Zvonimira 37 (Bogdan Petrović).

5. Ugrađena uglovna najamna stambena i trgovačka zgrada *Gorjan* (supotpisnik izjave o anticionizmu iz 1922. godine), Boskovicева 6; tlocrtna dispozicija vrlo slična tlocrtu zgrade na Trgu kralja Petra Krešimira IV. br. 17.

Kao primjer valja napomenuti da nacrti samostojeće stambene zgrade *Klaic* Zlatka Neumanna u Hercegovačkoj 76 potpisuje dr. ing. Pavao Deutsch.

primjerice dvostrešno koso kroviste, zatim odrezan odnosno poslije zaobljen ugao uglovnih zgrada, kao i ekspresivno plastično oblikovani balkoni – služe plastičnom isticanju građevnog tijela. Tu ulogu poslije preuzimaju izbačeni polukružni erkeri, konzole i okviri konstrukcije na zadnjem katu zgrade s ravnim krovom. U tom smislu, arhitekt Vladimir Šterk najprije oblikovne postulate Českog kubizma, a zatim i Novoga građenja, shvaća potpuno nekonvencionalno, kao načine izražavanja koji mu omogućuju potpunu arhitektonsku slobodu u granicama vitruvijanskih odnosno paladijanskih arhitektonskih načela.

DISKUSIJA

DISCUSSION

Iz analize opusa arhitekta Vladimira Šterka slijedi da je on bio samostalan ovlašten arhitekt u Zagrebu u razdoblju od 1923. godine⁵¹ do smrti 1941. godine. Opus radova pokazuje da je on nakon stažiranja u uredu Ignjata Fischera bio prvi arhitekt u Zagrebu koji je živio od slobodnog zanimanja u struci,⁵² a po svoj prilici i jedini do kraja razdoblja ekspanzije 1932. godine.⁵³ Dakle, on je projektantski i nadzorno surađivao s nekoliko različitih arhitekata, projektantskih ureda i građevinskih tvrtki. Treba provjeriti njegov stvarni doprinos u uredu Ignjata Fischera jer Esih atribuirao ravnopravno autorstvo Šterku i Fischeru za radove iz ranih dvadesetih godina, kada Šterk još nije imao ovlaštenja.⁵⁴ Isto tako, moguće je da su neki radovi iz ovoga članka, koje je signirao Vladimir Šterk, zajedničko djelo Šterka i Fischera⁵⁵, iako se može tvrditi da je u njihovoj zajedničkoj suradnji *spiritus movens* bio upravo arhitekt Vladimir Šterk. Treba pretpostaviti i to da je Šterk bio konzultant mladih Fischerovih suradnika.⁵⁶ Nadalje, vrlo je značajna njegova suradnja s vršnim stičarom između dva svjetska rata – dr. ing. Petrom Krajcinovićem.⁵⁷ Što se pak građevinskih tvrtki tiče, dokumentirana je suradnja s „Građevinskim poduzetništvom ing. Stjepan Cernjak ing. Josip Neumann” eksplicitnim navodom zapisnika ocevda prilikom traženja građevinske dozvole za izgradnju dvorišne ugrađene stambene najamne zgrade u Ulici Republike Austrije 15.⁵⁸ Vladimir Šterk i Josip Neumann bili su surjaci,⁵⁹ koji su još 1922. godine zajednički sudjelovali u radu Društva židovskih asimilanata i anticionista.⁶⁰ Stoga se može pretpostaviti da je Vladimir Šterk autor većine neautoriziranih zgrada koje je sagradio građevinsko poduzeće „Cernjak i Neumann”. Bit će potrebno izvršiti opsežna dodatna istraživanja kako bi se potvrdila odnosno opovrgnula ova hipoteza, i to za svaku zgradu.⁶¹

Međutim, samo na taj način dadu se tumačiti riječi suvremenika: Potocnjakov navod dopri-

SL. 16. UGRAĐENA UPRAVNA I STAMBENA JAVNA ZGRADA JAVNE BURZE RADA, KRALJA ZVONIMIRA 15, 1935.-37., SUAUTOR ARH. JOVAN KORKA

FIG. 16 ADMINISTRATIVE AND RESIDENTIAL APARTMENT HOUSE OF PUBLIC EMPLOYMENT OFFICE, KING ZVONIMIR ST. 15, 1935-37, CO-AUTHOR ARCHITECT JOVAN KORKA

SL. 17. UGRAĐENA STAMBENA I TRGOVAČKA NAJAMNA ZGRADA PALČIĆ, OZALJSKA 8, 1935.-36.

FIG. 17 RESIDENTIAL AND COMMERCIAL APARTMENT HOUSE FOR RENT PALČIĆ, OZALJSKA 8, 1935-36

SL. 18. UGRAĐENA STAMBENA NAJAMNA ZGRADA PICK, DEZMANOV PROLAZ 8, 1935.-36.
FIG. 18 RESIDENTIAL APARTMENT HOUSE FOR RENT PICK, DEZMANOV PROLAZ 8, 1935-36

SL. 19. SAMOSTOJECA STAMBENA ZGRADA FÜRST, BABONIČEVA 35, 1936.-37.
FIG. 19 RESIDENTIAL DETACHED HOUSE FÜRST, BABONIČEVA 35, 1936-37

SL. 20. POLUUGRAĐENA STAMBENA ZGRADA KRANJČEC, GAJDEKOVA 16, 1936.-37.
FIG. 20 RESIDENTIAL SEMI-DETACHED HOUSE KRANJČEC, GAJDEKOVA 16, 1936-37

nosa hrvatskoj arhitekturi nakon Prvoga svjetskog rata:⁶² „... Vladimir Šterk se je posvetio slobodnoj, projektantskoj profesiji. Gradio je mnoge privatne vile i velike najamne kuće...“;⁶³ zatim Esihov nekrolog u Jutarnjem listu: „... Pok. Šterk projektirao je i nadzirao gradnju velikog broja impozantnih palača i prekrasnih vila u Zagrebu...“;⁶⁴ Planičeve riječi na panel-diskusiji s protagonistima moderne: „(...) Ali opet su to samo neposredne suradnje i možda jedan duh koji je onda vladao da su se ljudi pratili i svi su u isto vrijeme znali što tko radi i kako radi. Možda je najočitiji primjer za ovaj razvitak pok. Šterk (...)“⁶⁵ Isto tako, činjenica je da ga Hribar u slikovnom prikazu svrstava ravnopravno uz stare majstore hrvatske arhitekture u prikazu arhitekture najamnih palača koje su građene u dvadesetim godinama 20. stoljeća,⁶⁶ gdje se i on reklamira, i to kao jedini samostalni arhitekt.⁶⁷ Činjenicu da je samo oko jedne trećine svoga projektantskoga rada i potpisao, moguće je tumačiti barem na dva načina: kao asimilant nastojao je biti nezapazen pa nije htio da se o njegovu radu puno priča. Na to se nadovezuje i drugi razlog, a to je činjenica da je kao samostalni zaposlenik nastojao smanjiti troškove poslovanja, naročito porezne troškove, pa mu je u doba ekspanzije građevinske djelatnosti od 1927. do 1932. godine odgovaralo da te nacрте potpisuje izvođač. Znakovito je da se to razdoblje ekspanzije poklopilo s nastupanjem Novoga građenja u zagrebačku sredinu. Kada su pozicije Novoga građenja u Zagrebu bile osvojene, Vladimiru Šterku više nije odgovaralo da se prikazuje kao autor kuća koje su bile tranzitivne, iako su upravo one remek-djela zagrebačke i europske arhitekture iz doba te ekspanzije. Upravo je njegova vila Radan na Jabukovcu publicirana u prvom

prikazu Novoga građenja na području Jugoslavije u časopisu s francuskoga govornog područja. Arhitekt Vladimir Šterk nije bio vođa u javnosti, iako je bio stvarateljem hrvatskoga Novoga građenja, a po kvaliteti i vrijednosti arhitektonskog opusa posve je sigurno u tucetu najvećih hrvatskih arhitekata 20. stoljeća.

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

Dosadašnjim spoznajama arhitektu Vladimiru Šterku pridavala se uloga jednoga od stvaratelja takozvane moderne međuratne hrvatske arhitekture. Međutim, istraživanjem i analizom autoriziranih projekata i realizacija utvrđeno je da je njegova uloga bila daleko veća. Stoga je nastavno navedeno pet aspekata koji određuju njegovu – može se tvrditi – stožernu ulogu u arhitektonskim zbivanjima u zagrebačkoj arhitekturi između dva svjetska rata.

Prvi aspekt predstavlja status arhitekta kao slobodnoga zanimanja. Uz suradnju s uredom Ignjata Fischera, a poslije s „*Gradevnim poduzetništvom ing. Stjepan Cernjak i ing. Josip Neumann*“, arhitekt Vladimir Šterk je prvi zagrebački potpuno slobodni arhitekt koji nije bio zaposlenik ili vlasnik građevinske

⁶² Šterkov doprinos naveden je prije Iblerova, čiji je opet naveden prije Zlatka Neumanna.

⁶³ POTOČNJAK, 1939: 54

⁶⁴ ESIH, 1941: 27

⁶⁵ PREMIERL, 1976: 117

⁶⁶ Uz Kovacića, Ehrlicha, Schöna i Kaldu. HRIBAR, 1930: 242

⁶⁷ KUŠEVIĆ, 1930: 6

tvrke, odnosno gradski ili državni namještenik (upravni činovnik ili profesor).

Drugi aspekt čini usporedna primjena različitih konstruktivnih metoda na jednoj zgradi, odnosno adaptacija različitih konstruktivnih sustava u jednu cjelinu, što je bilo uobičajeno u tadašnjem Zagrebu. Arhitekt Vladimir Šterk bio je vrstan statičar, a u rješavanju kompliciranih zadataka povezao se s tada vrhunskim stručnjacima u Zagrebu (ing. Franjo Kollibaš, dr. Petar Krajčinović).

Treći aspekt jest modifikacija funkcionalne sheme zagrebačke ugrađene odnosno ugrađene uglovne stambene najamne zgrade na način da se, bilo u sredinu, bilo sa strane tlocrta, uvede svjetlik odnosno svjetlici, na koje se onda orijentiraju pomoćne prostorije stana, čime se omogućuje bolje provjetranje i prirodno osvjetljenje. Ovakav način prostorne dispozicije bio je u Zagrebu poznat i prije Prvoga svjetskog rata, ali mu je arhitekt Vladimir Šterk dao standardni oblik. Početkom tridesetih godina tlocrtnu dispoziciju sa središnjim svjetlikom primjenjivali su arhitekti Zlatko Neumann, Milan Delenardo, Mladen Kauzlaric i Stjepan Planic.

Četvrti aspekt uključuje transfer takozvanog Češkoga kubizma u zagrebački prostor, iako valja spomenuti da je češki utjecaj bio zna-

čajno prisutan u radu splitskih arhitekata između dva svjetska rata, naročito u dvadesetim i početkom tridesetih godina 20. stoljeća. Zahvaljujući utjecaju školovanja, arhitekt Vladimir Šterk projektirao je nekoliko kuća koje obrazac stila Češkoga kubizma modificiraju zagrebačkim formama (kasetirana polja ispod glavnog vijenca, uokvireni prozorski otvori i naglašeni kordonski vijenci u ranoj fazi, a oblikovanje fasadnog platna ili njegovih sastavnih dijelova kao ortogonalne ili kose mreže, te horizontalizam uvlačenjem polja prozorskih otvora, odnosno oblikovanjem balkona na tornjiću u zreloj fazi). Oblikovna načela arhitekta Vladimira Šterka masovno su preuzimali i koristili zagrebački ovlašteni graditelji i zidarski majstori sve do kraja Drugoga svjetskog rata, a neki i nakon toga.

Peti aspekt čini tada jaka židovska zajednica u Zagrebu, koje je projektantom arhitekt Vladimir Šterk bio od početka dvadesetih godina do početka krize u ranim tridesetim godinama. Poslije je projektirao i za naručioce drugih narodnosti, ali su njegovi klijenti uvijek dolazili iz viših srednjih i visokih krugova: veletrgovci i industrijalci, viši časnici i upravni činovnici. Takav krug naručilaca imao je preformulirane programe i estetske predodžbe, ali u većini slučajeva i gotovo neograničen proračun.

SL. 21. UGRAĐENA STAMBENA NAJAMNA ZGRADA *MEDVED*, ARNOLDOVA 4, 1937.

FIG. 21 RESIDENTIAL APARTMENT HOUSE FOR RENT *MEDVED*, ARNOLDOVA 4, 1937

SL. 22. SAMOSTOJEĆA STAMBENA ZGRADA *NEUMANN*, PANTOVČAK 103A, 1939.

FIG. 22 RESIDENTIAL DETACHED HOUSE *NEUMANN*, PANTOVČAK 103A, 1939

SL. 23. UGRAĐENA STAMBENA I TRGOVAČKA NAJAMNA ZGRADA *PECINA*, KUKULJEVIĆEVA 6, 1940.-41.

FIG. 23 RESIDENTIAL AND COMMERCIAL APARTMENT HOUSE FOR RENT *PECINA*, KUKULJEVIĆEVA 6, 1940-41

PRILOG 1. KATALOG POTPISANIH PROJEKATA I REALIZACIJA ARHITEKTA VLADIMIRA ŠTERKA U ZAGREBU OD 1923. DO 1941.

SUPPLEMENT 1 CATALOGUE OF VLADIMIR ŠTERK'S PROJECTS AND REALIZATIONS IN ZAGREB BETWEEN 1923 AND 1941

Popisni broj	Današnja adresa	Investitor	Nadnevak odobrenja za izgradnju	Izvođač	Nadnevak odobrenog početka uporabe	Tipologija	Literatura Napomene	Arhivska oznaka DAZg: ZGD:
ZP01.	Kralja Zvonimira 3	„Omega“ d.d. za gradnju kuca	27. 7. 1923.	GP (ing.) Ivancić i Wolkenfeld	30. 6. 1924.	ugradena stambena najamna zgrada	-	sign. 2835
ZP02.	Gundulićeva 3	Präger, Ljudevit	29. 3. 1926.	GP (ing.) Braca Carnelutti d.d.	13. 9. 1927.	ugradena stambena, poslovna i trgovačka najamna zgrada	HRIBAR, 1930: 242 ***, 1931: 18 PREMERL, 1996: 332 hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Šterk	sign. 796
ZP03.	Tuskanac 25	Schönbaum, Mavro i Elsa	29. 4. 1926.	GP S. Florschütz i Braca Hintermayer	27. 12. 1926.	samostojeca stambena zgrada	-	sign. 3123
ZP04.	Tuskanac 27	Tassotti, Josip	13. 8. 1926.	nije izvedeno		samostojeca stambena zgrada	-	sign. 3123, Tuskanac 21A
ZP05.	Ilica 36	Štern, dr. Armin; najmoprimac: tt. Salamander d.d.	2. 9. 1926.	nepoznat	nepoznato	pregradnja dućana i izloga ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade	-	sign. 945
ZP06.	Ilica 8	Weiss, Milan; najmoprimac: trgovina srebrnoga posuda, vlasništvo tt. Armano	18. 2. 1927.	GP Union d.d., ing. grad. F. Kollibas	nepoznato	pregradnja dućana i izloga ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade	-	sign. 926
ZP07.	Britanski trg 12	Gross, Mavro, Hinko, Ilka i Berta	30. 3. 1927.	GP Union d.d., ing. grad. F. Kollibas	22. 12. 1928.	ugradena uglova stambena, trgovačka i poslovna najamna zgrada	PREMERL, 1996: 332 hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Šterk POFUK, 2008: 2	sign. 955, Ilica 84
ZP08.	Tuskanac 90	Bogdanović, Ljerka	23. 4. 1927.	GP (ing.) Špiller i Surina	23. 4. 1929.	samostojeca stambena zgrada	PREMERL, 1983: 30 PREMERL, 1996: 332 hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Šterk	sign. 3125
ZP09.	Trg kralja Petra Krešimira IV. 17	Draganec, mr. Mirko i Ankica	30. 5. 1927.	GP ing. S. Cernjak i ing. J. Neumann	25. 7. 1928.	ugradena uglovnica stambena najamna zgrada	-	sign. 1579
ZP10.	Vodnikova 13	Schönbaum, Mavro i Julio	23. 8. 1927.	nije izvedeno	-	ugradena stambena najamna zgrada	-	sign. 3264
ZP11.	Deželicev prilaz 43	Jureša, Julijana (u građevnoj dozvoli prezime Kolar)	7. 5. 1928.	nepoznat	8. 11. 1931.	pregradnja ugrađene stambene najamne zgrade u ugrađenu stambenu i trgovačku najamnu zgradu	PREMERL, 1996: 332 hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Šterk	sign. 2319, Prilaz JNA 43
ZP12.	Grskovićeva 15	Bedeković, ing. Dragutin i Lavoslava; Schindler, arh. Osvald	6. 10. 1928.	vjerojatno OG B. Milić	17. 10. 1930.	samostojeca stambena zgrada	*** 1930: 548	sign. 791
ZP13.	Ilica 31	Zagrebačka dionička pivovara i tvornica slada d.d.; najmoprimac: Schönbaum, Mavro, za dućan „Ivette“	14. 2. 1929., ponovna građevna dozvola: 11. 8. 1930.	GP Pollak i Bornstein	nepoznato	pregradnja dućana i izloga ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade	KUŠEVIĆ, 1930: (6)	sign. 943
ZP14.	Ilica 15	Ebenspanger, Karlo	18. 7. 1929.	GP ing. J. Dubsky i drug	11. 11. 1930.	ugradena stambena, poslovna i trgovačka najamna zgrada	MIKAC ET.AL., 1982: supl. 4 LASLO, 1983: 26 LASLO, 1987: 100, 112 PREMERL, 1996: 332 hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Šterk	sign. 934
ZP15.	Nazorova 68	Rado, Julijo	24. 9. 1929.	nepoznat	nepoznato	pregradnja ponutrice samostojeće stambene zgrade	-	sign. 2002
ZP16.	Deželicev prilaz 85	Eisenstädter, Arnold i David	15. 4. 1930.	GP ing. S. Cernjak, ing. J. Neumann	15. 1. 1931.	ugradena uglova stambena i trgovačka najamna zgrada	-	sign. 2325
ZP17.	Valdecova 8	Dumić, Mary	10. 6. 1930.	OG M. Sterle	9. 6. 1931.	pregradnja, prigradnja i dogradnja kata samostojeće stambene zgrade	-	sign. 3163
ZP18.	Trg Nikole Subica Zrinskoga 17	Schwarz, ud. Marta; na ruke Grad. poduzeca ing. S. Cernjak, ing. J. Neumann	12. 9. 1930.	GP ing. S. Cernjak, ing. J. Neumann	nepoznato	pregradnja kavane s izlozima	PREMERL, 1996: 332; KNEŽEVIĆ, 1996: 447 (bez navođenja Šterka kao autora)	sign. 3425
ZP19.	Pantovčak 112	Mosinger, Štefanija	18. 10. 1930.	GP (ing.) Špiller i Surina	5. 10. 1931.	samostojeca stambena zgrada	-	sign. 2137
ZP20.	Draskovića 30	Rosinger, Ziga i Olga; Jungwirth, Zlata i dr. Gustav	21. 10. 1930.	GP (ing.) Ivancić i Wolkenfeld	31. 12. 1931.	ugradena uglova stambena, trgovačka i poslovna najamna zgrada	POTOČNJAK, 1939: 66 MIKAC ET.AL., 1982: supl. 4 LASLO, 1987: 101, 107 PREMERL, 1990: sl. 35 PREMERL, 1996: 332 KAHLE, 2004: 82 KÖRBLER, 2007: 103-106 hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Šterk	sign. 537
ZP21.	Ilica 186	Eisenstädter, Emanuel i Regina	10. 11. 1930.	GP ing. S. Cernjak, ing. J. Neumann	7. 11. 1931.	ugradena stambena, poslovna i trgovačka najamna zgrada	-	sign. 970

Popisni broj	Današnja adresa	Investitor	Nadnevnik odobrenja za izgradnju	Izvodac	Nadnevnik odobrenog početka uporabe	Tipologija	Literatura Napomene	Arhivska oznaka DAZG: ZGD:
ZP22.	Kralja Zvonimira 12	Hrvatski radiša	2. 7. 1931.	Hrvatski radiša u vlastitoj režiji pod nadzorom ing. J. Aljinovica	27. 11. 1934. zapadno krilo; 17. 3. 1945. ostali dio	sklop ugrađenih stambenih i poslovnih javnih zgrada	Napomena: cijeli sklop danas je sastavni dio bloka MORH-a.	sign. 2836
ZP23.	Jabukovac 39	Radan, Vladimir i Draga	28. 8. 1931.	GP (ing.) Ivancić i Wolkenfeld	17. 10. 1932.	samostojeća stambena zgrada	***, 1933: 312 ŠTERK, 1934: 33-36 POTOCNJAK, 1939: 73 PREMERL, 1976: 50-51 ČORAK, 1981: 97-99 PREMERL, 1983: 29-30 LASLO, 1983-84: 125, 131 LASLO, 1987: 99, 104 PREMERL, 1990: 128-29 PREMERL, 1996: 332 RADOVIĆ-MAHEČIĆ, KÖRBLER, 2007: 177-80 hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Sterk MILKOVIĆ, 2008.a: 3	sign. 1026
ZP24.	Radiceva 5	Račić, ud. Mila; najmoprimac: Kurešević, M.	4. 11. 1931.	GP (ing.) Ivancić i Wolkenfeld	nepoznato	pregradnja ducana i izloga ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade	-	sign. 2423
ZP25.	Trg Nikole Subića Zrinskoga 17	Schwarz, ud. Marta; na ruke Grad. poduzeca ing. S. Cernjak, ing. J. Neumann	8. 6. 1932.	GP Braca ing. Faltus	29. 3. 1933.	pregradnja stanova na drugom i trećem katu ugrađene uglovne stambene i trgovačke zgrade	-	sign. 3425
ZP26.	Preradovićeva 11	Arnstein, Lavoslav i Jelka; Ackermann, Hermina	16. 8. 1932.	nije izvedeno	-	ugrađena stambena i trgovačka najamna zgrada	-	sign. 2290
ZP27.	Radiceva 29	Mazić, Đuro	21. 7. 1934.	G. Mecnar, zidarski majstor	nepoznato	pregradnja pročelja ugrađene stambene i trgovačke zgrade	-	sign. 2425
ZP28.	Kralja Zvonimira 15; suautor arhitekt Jovan Korka	Javna burza rada	12. 4. 1935.	GP Braca ing. Faltus	4. 2. 1937.	ugrađena upravna i stambena javna zgrada	POTOCNJAK, 1939: (69) LASLO, 1983: 29 LASLO, 1987: 101 PREMERL, 1996: 332 KÖRBLER, 2007: 293-94	sign. 2836
ZP29.	Ozaljska 8	Palčić, Ivo	18. 4. 1935.	nepoznat, vjerojatno sagrađeno u vlastitoj režiji	17. 8. 1936.	prigradnja, pregradnja i nadogradnja ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade	-	sign. 1242
ZP30.	Dežmanov prolaz 8	Pick, Rudolf i Ida	17. 9. 1935.	GP ing. S. Cernjak, ing. J. Neumann	29. 7. 1936.	ugrađena stambena najamna zgrada	LASLO, 1987: 100 PREMERL, 1996: 332 hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Sterk	sign. 476
ZP31.	Trg kralja Petra Krešimira IV. 2; suautor arhitekt Jovan Korka	Radnička komora u Zagrebu	11. 11. 1935.	GP ing. J. Čorko; Splosna stambena družba Maribor (čelična konstrukcija); Bačić d.d., ing. H. Korporić i ing. L. Temkin (centralno grijanje i ventilacija); R. Jakovina (električna instalacija)	28. 4. 1938.	ugrađena uglovna upravna, poslovna i stambena javna zgrada	POTOCNJAK, 1939: (68) LASLO, 1983: 29 KOŠEVIĆ, 1987: 25 LASLO, 1987: 102 PREMERL, 1996: 332 BARISIĆ-MARENIĆ, 2007: 289-92 MILKOVIĆ, 2008.a: 2 MILKOVIĆ, 2008.b: 17 POFUK, 2008: 4	sign. 1577
ZP32.	Vlaska 70	Gjureković, Ella	23. 1. 1936.	OZM D. Miklec	29. 11. 1936.	prigradnja kinematografske dvorane u dvorištu ugrađene stambene i trgovačke najamne zgrade	-	sign. 3231
ZP33.	Baboniceva 35	Fürst, Oskar i Ilka	30. 6. 1936.	OZM F. Durlen	24. 5. 1937.	samostojeća stambena zgrada	-	sign. 35
ZP34.	Gajdekova 16	Kranjčec, ing. Viktor i Ljerka	28. 12. 1936.	GP ing. I. Kurtović, ovl. grad. inženjer	15. 12. 1937.	poluugrađena stambena zgrada	-	sign. 678
ZP35.	Skrlčeva 9	Grünwald, Bela	22. 3. 1937.	OZM F. Durlen	22. 9. 1937.	prigradnja poluugrađene stambene najamne zgrade bez stubišta u dvorištu ugrađene stambene najamne zgrade	-	sign. 2974
ZP36.	Arnoldova 4	Medved, dr. Josip i Branka	30. 4. 1937.	GP ing. V. Pettaj, ovl. grad. inženjer	30. 12. 1937.	ugrađena stambena najamna zgrada	POFUK, 2008: 6	sign. 1310
ZP37.	Tuškanać 1	Zaklada „Prehrane“; najmoprimac: Pelossy, Gita	31. 3. 1938.	OG D. Svab	12. 5. 1938.	prigradnja i pregradnja kinematografske dvorane u samostojećoj zgradi	-	sign. 3126
ZP38.	Pantovčak 103A	Neumann, Ankica	18. 4. 1939.	GP ing. S. Cernjak, ing. J. Neumann	13. 11. 1939.	samostojeća stambena zgrada	POFUK, 2008: 3	sign. 2135
ZP39.	Medvedgradska 64A	Hursa, Franjo	24. 6. 1939.	nije izvedeno	-	ugrađena stambena najamna zgrada	-	sign. 1824
ZP40.	Kukuljevićeva 6	Pecina, Ante i Jelka	31. 5. 1940.	GP Presicek i Levi	18. 2. 1941.	ugrađena stambena i trgovačka najamna zgrada	-	sign. 2492

PRILOG 2. POPIS PRONAĐENIH TEKSTOVA KOJIMA JE AUTOR ILI JEDAN OD AUTORA VLADIMIR ŠTERK
SUPPLEMENT 2 LIST OF THE TEXTS SIGNED BY VLADIMIR ŠTERK (OR AS ONE OF THE CO-AUTHORS)

Redni broj	Naziv bibliografske jedinice	Mjesto publikacije bibliografske jedinice	Datacija	Izvor
1.	Oglas	Jugoslavija na tehničkom polju 1919-1929, monografija, Zagreb	1930.	KUŠEVIĆ, 1930: 6
2.	Gradnja Rosinger-Jungwirth: obrazloženje promjenbenih nacrtā, strojopis	Prilog molbi za izdavanje upravnog akta	17. 4. 1931.	DAZg: ZGD: Draskovića 30, sign. 537
3.	Umjetnička akademija i savremeni arhitekt	Arhitektura, 3 (1-2): 26, Ljubljana	1933.	ŠTERK, 1933.a: 26
4.	Umjetnička akademija i savremeni arhitekt	Tehnički list, 15 (1): 2, Zagreb	1933.	ŠTERK, 1933.b: 2
5.	Staleska pitanja arhitekata-projektanata na I. kongresu u ČSR	Tehnički list, 15, (3-4): 34-35, Zagreb	1933.	ŠTERK, 1933.c: 34-35
6.	Vila Radan u Zagrebu	Arhitektura, 4 (3): 33-36, Ljubljana	1934.	ŠTERK, 1934: 33-36
7.	Obrazloženje skice za novogradnju „Javne burze rada“ u Zagrebu, Zvonimirova ulica, potpisali ing. arch. Jovan Korka, ing. arch. Vlad. Šterk, strojopis	Prilog molbi za izdavanje upravnog akta	23. 10. 1934.	DAZg: ZGD: Kralja Zvonimira 15, sign. 2836
8.	Obrazloženje osnove četverokatnice za gdje i g ldu i Rudolfa Picka u Zagrebu u Dezmanovom prolazu br. 8, strojopis	Prilog molbi za izdavanje upravnog akta	24. 7. 1935.	DAZg: ZGD: Dežmanov prolaz 8, sign. 476
9.	Prilog molbi gde Gite Pelossy, strojopis	Prilog molbi za izdavanje upravnog akta	12. 1. 1938.	DAZg: ZGD: Tuškanac 1, sign. 3126
10.	Dom Hrv. društva planinara „Runolist“ na Sljemenu	Tehnički list, 21 (11-12): 146, Zagreb	1939.	ŠTERK, 1939: 146

PRILOG 3. POPIS PROJEKATA I REALIZACIJA U RAZDOBLJU OD 1923. DO 1941. GODINE KOJE SE U IZVORIMA PRIPISUJU ARHITEKTU VLADIMIRU ŠTERKU
SUPPLEMENT 3 LIST OF THE PROJECTS AND REALIZATIONS BETWEEN 1923 AND 1941 ATTRIBUTED TO THE ARCHITECT VLADIMIR ŠTERK

Redni broj	Današnja adresa	Investitor (i/ili naziv)	Tipologija	Datacija	Izvor	Primjedba
1.	Savska 23, Zagreb	Slavonija d.d.	ugradena poslovna zgrada	9. 1923.	PREMERL, 1976: 117	navod arhitekta Stjepana Planica, na nacrtima potpis GP Dubsky i drug
2.	Trg bana Josipa Jelačića 10, Zagreb	Gradska stedionica	ugradena poslovna i stambena zgrada	1924.	MIKAC ET.AL., 1982: suppl. 4; LASLO, 1983: 28	autori natjecajnog rada Ignjat Fischer i Vladimir Šterk
3.	Marticeva 16, Zagreb	Zagrebački zbor	samostojeci paviljon	1924.	PREMERL, 1996: 332	projekt za ured Ignjata Fischera, uklonjeno
4.	Pariz	Jugoslavenski paviljon	dio unutrašnjosti samostojećeg paviljona	1925.	ČORAK, 1981: 238, fusnota 71	autor zgrade paviljona Stjepan Hribar, uklonjeno
5.	Barcelona	Jugoslavenski paviljon	dio unutrašnjosti samostojećeg paviljona	1929.	KUŠEVIĆ, 1930: 6	autor zgrade paviljona Dragiša Brašovan, uklonjeno
6.	Brod n./S. [Slavonski Brod]	C. Benčevića sinovi	ugradena uglovna stambena, poslovna i trgovačka najamna zgrada	prije 1930.	KUŠEVIĆ, 1930: 6	samostalni projekt i realizacija
7.	Brod n./S. [Slavonski Brod]	Podrum „Brodске vinogradarske zadruge“	unutrašnjost stambene i trgovačke najamne zgrade	prije 1930.	KUŠEVIĆ, 1930: 6	samostalni projekt i realizacija
8.	Trg bana Josipa Jelačića 10, Zagreb	„Gradska kavana“	kavana u prizemlju ugrađene uglovne poslovne i stambene zgrade	1930.	POFUK, 2008: 5	navod Jehude (Vojka) Šterka; prema drugim izvorima autori su Slavko Löwy i Frane Cota za ured Ignjata Fischera
9.	Preradovićevo setalište 7, Osijek	Pilpel	ugradena uglovna stambena najamna zgrada	1932.	SUDIC, 2006: 133	samostalni projekt i realizacija
10.	Park kralja Petra Kresimira IV. 5, Osijek	Fulla	ugradena uglovna stambena najamna zgrada	1932.-33.	SUDIC, 2006: 133	navod arhitekta Miroslava Pavlinica
11.	Sljeme	Planinarski dom „Runolist“	samostojeca ugostiteljska zgrada	1932.-35.	PAVELIĆ, 2003: 126-33	u literaturi tlocrti prizemlja i prvoga kata te recentne fotografije pročelja
12.	ugao llice i Kustosijanske, Kustošija, danas u Zagrebu	nepoznat	poluugradena uglovna stambena i trgovačka najamna zgrada	1933. (?)	A. LASLO, usmeno priopćenje	slično tornjicu u Deželicevoj 85
13.	Vinkovci	nepoznat	samostojeca stambena zgrada	1933. (?)	A. LASLO, usmeno priopćenje	samostalni projekt i realizacija
14.	Trg zrtava fašizma bb, Zagreb	„Dom likovnih umjetnosti“	samostojeci paviljon	1934.-38.	POFUK, 2008: 3	prema navodu Jehude (Vojka) Šterka: „arhitekt-savjetnik [Ivana Meštrovića] i suautor“
15.	Pozega	Grujić, dr. G. i V.	poluugradena stambena zgrada	1938.	Z. KARAC, usmeno priopćenje	Na nacrtima potpisan izvođač ing. Ladislav Holub, Slavonski Brod
16.	Nazorova 56, Zagreb	Rodanic	samostojeca stambena zgrada	1937.	*** 1938: 143-44; invent. LASLO, 1987: 99	potpisan uz arhitekta Korku, Krekica i Kiverova; na nacrtima nije pronađen žig i paraf Vladimira Šterka
17.	Vinogradska 51, Zagreb	Vragović, dr. J.	poluugradena stambena zgrada	1939.-40.	POFUK, 2008: 3	navod Jehude (Vojka) Šterka, izvelo GP Braca Kaucić i Gyiketta

PRILOG 4. POPIS PUBLICIRANIH TEKSTOVA U KOJIMA SE SPOMINJE ARHITEKT VLADIMIR ŠTERK ILI KUĆE KOJE JE PROJEKTIRAO
 SUPPLEMENT 4 LIST OF THE PUBLISHED TEXTS MENTIONING THE ARCHITECT VLADIMIR ŠTERK OR HIS PROJECTS

Redni broj	Naziv bibliografske jedinice	Mjesto publikacije bibliografske jedinice	Datacija	Izvor
1.	Razvitak grada Zagreba: 1919. – 1929.: Privatne kuće u Zagrebu	Jugoslavija na tehničkom polju 1919.-1929., monografija, Zagreb	1930.	HRIBAR, 1930: 242-43
2.	Nova četvrt Zagreba: Karvenjak i Švabin brijeg [U članku je reproducirana suvremena fotografija pročelja atribuirane vile Marić u Gajdekovoju 1]	Svijet, 5 (21): 548, Zagreb	1930.	***, 1930: 548
3.	Gradnja palače „Präger“ u Zagrebu	Arhitektura, 1 (1): 18, Ljubljana	1931.	***, 1931: 18
4.	Novi Zagreb: Jabukovac u Tuskanju	Svijet, 8 (16): 312, Zagreb	1933.	***, 1933: 312
5.	L'architecture en Yougoslavie	Architecture d'Aujourd'hui, 5 (6), Paris	1933.	LITCH, 1933: 55
6.	Pola vijeka hrvatske umjetnosti	Katalog izložbe, Zagreb	1938.	***, 1938
7.	Prikaz nekoliko projekata i izvedenih građevina	Tehnički list, 21 (11-12): 139-54, Zagreb	1939.	***, 1939.A: 139-54
8.	Arhitektura u Hrvatskoj 1888.-1938.	Gradevinski vjesnik, 8 (4-5): 49-55, reprodukcije: (56-77), Zagreb	1939.	POTOČNJAK, 1939: 49-55 (56-77)
9.	Arhitekti čiji su radovi reproducirani u ovom dvobroju.	Gradevinski vjesnik, 8 (4-5): 78-79, Zagreb	1939.	***, 1939.b: 78-79
10.	Umro ing. arh. Vladimir Šterk	Jutarnji list, 30 (10462): 29, Zagreb	1941.	ESIH, 1941: 29
11.	Pobjeda moderne	Arhitektura, 30 (-) [1976 (156-157)]: 41-54, Zagreb	1976.	PREMERL, 1976.a: 41-54
12.	Razgovor s protagonistima moderne	Arhitektura, 30 (-) [1976 (156-157)]: 116-28, Zagreb	1976.	PREMERL, 1976.b: 116-28
13.	U funkciji znaka	Centar za povijesne znanosti, odjel za povijest umjetnosti, Zagreb	1981.	ČORAK, 1981.
14.	Arhitektonski vodič I, Zagreb: Donji grad, 19. i 20. stoljeće	Čovjek i prostor, 29 (9) [1982 (354)]: 19 + suplement 1-4, Zagreb	1982.	MIKAC, LASLO, 1982: 19 (1-4)
15.	Izgradnja javnih objekata u Zagrebu do 1940.: jedan od mogućih izbora	Čovjek i prostor, 30 (3) [1983 (360)]: 25-29, Zagreb	1983.	LASLO, 1983: 25-29
16.	Mogućnost slobodnog ostvarivanja modernih arhitektonskih načela: individualna stambena izgradnja između dva rata	Čovjek i prostor, 30 (4) [1983 (361)]: 27-30, Zagreb	1983.	PREMERL, 1983: 27-30
17.	Arhitektonski vodič: individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine	Arhitektura, 36-37 (-) [1983-84 (186-187-188)]: 120-31, Zagreb	1984.	LASLO, 1983-84: 120-31
18.	Arhitektura 20. stoljeća u Hrvatskoj	Arhitektura 20. vijeka, Beograd-Zagreb-Mostar	1986.	DOMLIJAN, 1986: 37-42, 110
19.	Zagreb – kamerom Tose Dapca	Arhitektura, 40 (1-4) [1987 (200-203)]: 24-29, Zagreb	1987.	KOŠČEVIĆ, 1987: 24-29
20.	Arhitektonski vodič: individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine	Arhitektura, 40 (1-4) [1987 (200-203)]: 97-112, Zagreb	1987.	LASLO, 1987: 97-112
21.	Hrvatska moderna arhitektura između dva rata: nova tradicija, drugo izdanje	Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb	1990.	PREMERL, 1990.
22.	ŠTERK: Vladimir: arhitekt	Enciklopedija hrvatske likovne umjetnosti, II., Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“: 332-33, Zagreb	1996.	PREMERL, 1996: 332-33
23.	Vladimir Šterk: planinarski dom „Runolist“ na Medvednici	Oris, 5 (-) [2003 (19)]: 126-33	2003.	PAVELIĆ, 2003: 126-33
24.	Utjecaj praske škole na arhitekturu moderne u Splitu	doktorska disertacija, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb	2003.	PLEJIĆ, 2003.
25.	Židovi u Zagrebu 1918.-1941.	Novi Liber, Zagreb	2004.	GOLDSTEIN, 2004.
26.	Zagrebacka uglovnica u razdoblju od 1928. do 1944. godine	Prostor, 12 (1): 77-86, Zagreb	2004.	KAHLE, 2004: 77-86
27.	Moderna arhitektura u Hrvatskoj 30-ih godina / Croatian Modern Architecture in the 1930s	Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih / Modern Architecture in Croatia 1930's, monografija	2007.	RADOVIĆ-MAHEČIĆ, 2007: 16-32
28.	9. Trgovačko-stambena zgrada Rosinger-Jungwirth / Commercial and residential building Rosinger-Jungwirth	Ibid.	2007.	KÖRBLER, 2007.a: 103-106
29.	28. Vila Radan / Villa Radan	Ibid.	2007.	RADOVIĆ-MAHEČIĆ, KÖRBLER, 2007: 103-106
30.	56. Urbanističko-arhitektonsko-hortikulturno oblikovanje [Trg kralja Petra Krešimira IV.] / Urbanist-architectural-horticultural design [King Petar Krešimir IV Square]	Ibid.	2007.	BARISIĆ-MARENIC, 2007: 285-92
31.	57. Javna burza rada / Public Labour Market	Ibid.	2007.	KÖRBLER, 2007.b: 293-94
32.	Vladimir Šterk	Članak u: Wikipedija, slobodna enciklopedija, hrvatsko izdanje	2007.	***, 2007.
33.	Internacionalni stil – izložbe međuratnog Zagreba (1928.-1941.)	Radovi IPU, 31: 313-26, Zagreb	2007.	BIAZIĆ-KLARIN, 2007: 313-26
34.	Bez domovnice jer sam Židov	Jutarnji list, 26. 4. 2008: 2-3, Zagreb	2008.	MILKOVIĆ, 2008.a: 2-3
35.	Vojko Šterk hitno dobiva hrvatsko državljanstvo	Jutarnji list, 14. 6. 2008: 16-17, Zagreb	2008.	MILKOVIĆ, 2008.b: 16-17
36.	Židov kojemu država ne da da bude Hrvat	Jutarnji list, 21. 9. 2008: internet izdanje 1-7, Zagreb	2008.	POFUK, 2008: 1-7

LITERATURA

BIBLIOGRAPHY

1. BARIŠIĆ-MARENIC, Z. (2007.), *56. Urbanističko-arhitektonsko-hortikulturalno oblikovanje [Trg Kralja Petra Kresimira IV.] / Urbanist-architectural-horticultural design [King Petar Kresimir IV Square]*, u: „Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih / Modern Architecture in Croatia 1930's”, [Radović-Mahečić, D. ur.], Institut za povijest umjetnosti & Školska knjiga: 285-92, Zagreb
2. BIAŽIĆ-KLARIN, T. (2007.), *Internacionalni stil – izložbe međuratnog Zagreba (1928.-1941.)*, u: „Radovi IPU” 31, Institut za povijest umjetnosti: 313-26, Zagreb
3. BLAGOJEVIĆ, LJ. (2003.), *Modernism in Serbia: The elusive margins of Belgrade architecture 1919-1941*, MIT Press, Cambridge Mass.
4. ČORAK, Ž. (1981.), *U funkciji znaka*, Centar za povijesne znanosti, odjel za povijest umjetnosti, Zagreb
5. DOMLIJAN, Ž. (1986.), *Arhitektura 20. stoljeća u Hrvatskoj*, u: „Arhitektura 20. vijeka”: 37-42, 110, Beograd-Zagreb-Mostar
6. ESIH, I. (1941.), *Umro ing. arh. Vladimir Šterk*, „Jutarnji list”, 30 (10462): 29, Zagreb
7. GOLDSTEIN, I. (2004.), *Židovi u Zagrebu 1918-1941.*, Novi Liber, Zagreb
8. HRIBAR, S. (1930.), *Razvitak grada Zagreba: 1919 – 1929: Privatne kuće u Zagrebu*, u: „Jugoslavija na tehničkom polju 1919-1929” [Kušević, R. ur.], Udruženje jugoslavenskih inženjera i arhitekata: 242-43, Zagreb
9. IGNJATOVIĆ, A. (2007.), *Jugoslovenstvo u arhitekturi 1904-1941*, Građevinska knjiga, Beograd
10. ILITICH, LJ. (1933.), *L'architecture en Yougoslavie*, „L'Architecture d'aujourd'hui”, 5 (6): 55, Paris
11. KAHLE, D. (2003.), *Stambene kuće Novoga gradenja u sjevernim dijelovima Zagreba u razdoblju od 1928. do 1944. godine*, „Prostor”, 11 (2): 167-73, Zagreb
12. KAHLE, D. (2004.), *Zagrebačka uglovnica u razdoblju od 1928. do 1945. godine*, „Prostor”, 12 (1): 77-86, Zagreb
13. KAHLE, D. (2007.), *Stambene kuće Novoga gradenja u sjevernim dijelovima Zagreba u razdoblju od 1928. do 1944. godine*, doktorska disertacija, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
14. KNEŽEVIĆ, S. (1996.), *Zagrebačka zelena potkova*, Školska knjiga, Zagreb
15. KÖRBLER, I. (2007.a), 9. *Trgovačko-stambena zgrada Rosinger-Jungwirth / Commercial and residential building Rosinger-Jungwirth*, u: „Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih / Modern Architecture in Croatia 1930's”, [Radović-Mahečić, D. ur.], Institut za povijest umjetnosti & Školska knjiga: 103-106, Zagreb
16. KÖRBLER, I. (2007.b), 57. *Javna burza rada / Public Labour Market*, u: „Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih / Modern Architecture in Croatia 1930's”, [Radović-Mahečić, D. ur.], Institut za povijest umjetnosti & Školska knjiga: 293-94, Zagreb
17. KOŠČEVIĆ, Ž. (1987.), *Zagreb – kamerom Toše Dapca*, „Arhitektura”, 40 (1-4) [1987 (200-203)]: 24-29, Zagreb
18. KUŠEVIĆ, R. [ur.] (1930.), *Jugoslavija na tehničkom polju 1919-1929*, Udruženje jugoslavenskih inženjera i arhitekata, Zagreb
19. LASLO, A. (1983.), *Izgradnja javnih objekata u Zagrebu do 1940.: jedan od mogućih izbora*, „Čovjek i prostor”, 30 (3) [1983 (360)]: 25-29, Zagreb
20. LASLO, A. (1983.-84.), *Arhitektonski vodič: individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine*, „Arhitektura”, 36-37 (-) [1983-84 (186-187-188)]: 120-31, Zagreb
21. LASLO, A. (1987.), *Arhitektonski vodič: individualno stanovanje u Zagrebu od 1900. do 1940. godine*, „Arhitektura”, 40 (1-4) [1987 (200-203)]: 97-112, Zagreb
22. MIKAC, N.; LASLO, A. (1982.), *Arhitektonski vodič I, Zagreb: Donji grad, 19. i 20. stoljeće*, „Čovjek i prostor”, 29 (9) [1982 (354)]: 19 + suplement 1-4, Zagreb
23. MILKOVIĆ, S. (2008.a), *Bez domovnice jer sam Židov: Vojko Šterk i cijela njegova obitelj živjeli su u Zagrebu*, „Jutarnji list”, 26. 4. 2008: 2-3, Zagreb
24. MILKOVIĆ, S. (2008.b), *Vojko Šterk hitno dobiva hrvatsko državljanstvo*, „Jutarnji list”, 14. 6. 2008: 16-17, Zagreb
25. OBAD ŠČITAROCI, M. [gl. ur.] (2000.), *Sveučilište u Zagrebu – Arhitektonski fakultet, 1919./1920. – 1999./2000.: osamdeset godina izobrazbe arhitekata u Hrvatskoj*, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
26. PAVELIĆ, T. (2003.), *Vladimir Šterk: planinarski dom „Runolist” na Medvednici*, „Oris”, 5 (-) [2003 (19)]: 126-33, Zagreb
27. PLEJIĆ, R. (2003.), *Utjecaj prške škole na arhitekturu moderne u Splitu*, doktorska disertacija, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
28. POFUK, B. (2008.), *Židov kojemu država ne da da bude Hrvat: Vojko Šterk je 1949., kao i svi Židovi koji su odlazili u Izrael, bio prisiljen odreci se jugoslavenskog i hrvatskog državljanstva*, „Jutarnji list”, 14. 6. 2008: internet izdanje 1-7, Zagreb
29. POTOČNIAK, V. (1939.), *Arhitektura u Hrvatskoj 1888 - 1938*, „Građevinski vjesnik”, 8 (4-5): 49-55, reprodukcije: (56-77), Zagreb
30. PREMIERL, T. (1976.a), *Pobjeda moderne*, „Arhitektura”, 30 (-) [1976 (156-157)]: 41-54, Zagreb
31. PREMIERL, T. [mod.] (1976.b), *Razgovor s protagonistima moderne*, „Arhitektura”, 30 (-) [1976 (156-157)]: 116-28, Zagreb
32. PREMIERL, T. (1983.), *Mogućnost slobodnog ostvarivanja modernih arhitektonskih načela: individualna stambena izgradnja između dva rata*, „Čovjek i prostor”, 30 (4) [1983 (361)]: 27-30, Zagreb
33. PREMIERL, T. (1990.), *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata: nova tradicija?*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb
34. PREMIERL, T. [T. Pl.] (1996.), *ŠTERK: Vladimir: arhitekt*, u: „Enciklopedija hrvatske likovne umjetnosti, II.” [Domljan, Ž. ur.], Leksikografski zavod „Miroslav Krleža”: 332-33, Zagreb
35. RADOVIĆ-MAHEČIĆ, D. (2007.), *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 30-ih godina / Croatian Modern Architecture in the 1930s*, u: „Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih / Modern Architecture in Croatia 1930's”, [Radović-Mahečić, D. ur.], Institut za povijest umjetnosti & Školska knjiga: 103-106, Zagreb
36. RADOVIĆ-MAHEČIĆ, D.; KÖRBLER, I. (2007.), 28. *Vila Radan / Villa Radan*, u: „Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih / Modern Architecture in Croatia 1930's”, [Radović-Mahečić, D. ur.], Institut za povijest umjetnosti & Školska knjiga: 103-106, Zagreb
37. SUDIĆ, I. (2006.), *Stambena arhitektura između 1931. i 1945.*, u: „Osječka arhitektura 1918. – 1945.”, [Martinić, J, Hackenberger, D., ur.], Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku:123-42, Zagreb – Osijek
38. ŠTERK, V. (1933.a), *Umjetnička akademija i savremeni arhitekt*, „Arhitektura”, 3 (1-2): 26, Ljubljana
39. ŠTERK, V. (1933.b), *Umjetnička akademija i savremeni arhitekt*, „Tehnički list”, 15 (1): 2, Zagreb
40. ŠTERK, V. (1933.c), *Staleska pitanja arhitekata-projektanata na I. kongresu u ČSR*, „Tehnički list”, 15, (3-4): 34-35, Zagreb
41. ŠTERK, V. (1934.), *Vila Radan u Zagrebu*, „Arhitektura”, 4 (3): 33-36, Ljubljana
42. ŠTERK, V. (1939.), *Dom Hrv. društva planinara „Runolist” na Sljemenu*, „Tehnički list”, 21 (11-12): 146, Zagreb
43. ŠVACHA, R. (1995.), *The Architecture of New Prague 1895–1945*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts
44. *** (1930.), *Nova četvrt Zagreba: Karvenjak i Švabin brijeg*, „Svijet”, 5 (21): 548, Zagreb
45. *** (1931.), *Gradnja palače „Präger” u Zagrebu*, „Arhitektura”, 1 (1): 18, Ljubljana
46. *** (1933.), *Novi Zagreb: Jabukovac u Tuskancu*, „Svijet”, 8 (16): 312, Zagreb
47. *** (1938.), *Pola vijeka hrvatske umjetnosti*, katalog izložbe, Zagreb
48. *** (1939.a), *Prikaz nekoliko projekata i izvedenih građevina*, „Tehnički list”, 21 (11-12, Specijalni broj Kluba arhitekta Sekcije Zagreb U.J.I.A.): 139-154, Zagreb
49. *** (1939.b), *Arhitekti čiji su radovi reproducirani u ovom dvobroju.*, „Građevinski vjesnik”, 8 (4-5): 78-79, Zagreb
50. *** (2007.), *Vladimir Šterk*, „Wikipedija”, Slobodna enciklopedija, hr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Sterk

IZVORI

SOURCES

DOKUMENTACIJSKI IZVORI

DOCUMENT SOURCES

1. DAZg; ZGD: sign. 1-3849, sign. mf. 1-636

IZVORI ILUSTRACIJA

ILLUSTRATION SOURCES

Sl. 1., 17.	Suvremena razglednica, detalj
Sl. 2.	*** 1931: 18
Sl. 3., 4.-8., 10.-14., 16.-23.	Fotografija: D. Kahle
Sl. 9.	*** 1930: 548
Sl. 15.	*** 1933: 312

SAŽETAK

SUMMARY

PROJECTS AND REALIZATIONS BY VLADIMIR ŠTERK IN ZAGREB BETWEEN 1923 AND 1941

Recent Croatian historiography usually presents the architect Vladimir Šterk as one of the creators of the so-called modern Croatian architecture between the two World Wars. However, no comprehensive evaluation of his architectural oeuvre has been made so far. This paper, therefore, is the first in a series of future papers dedicated to the architect's works. It presents the analyzed projects and realizations in Zagreb between 1923 and 1941; the next paper will cover the period between 1921 and 1941 and the final paper will present his projects and realizations for the areas out of Zagreb together with a comprehensive theoretical analysis of his entire oeuvre.

The architect Vladimir Šterk was born in Zagreb on the 5th of January 1891 in a Jewish family. After his high-school graduation in 1909, he graduated from the Czech Polytechnic in Prague on the 19th of March, 1921. Upon his return to Zagreb he started his professional career in the construction company "Engineers Spiller, Juzbašić, Surina" and later in Ignjat Fischer's

architectural practice. On the 22nd of March, 1922 he passed his licensing exam and in the early 1923 together with the architect Fischer he won the first award at the architectural competition for the public building of City Savings-bank on Ban Jelačić square in Zagreb. He started his own architectural practice and collaborated with Jovan Korka, Đorđe Krekić, Georgije Kiveroff, Osvald Schindler and Albert Planer. Initially he collaborated with Ignjat Fischer's architectural practice but later he established a long and fruitful collaboration with the *Construction Enterprise* headed by the engineers Stjepan Cernjak and Josip Neumann. He died in Zagreb on the 6th of March, 1941.

The present research is based on the results of a series of previous researches on the residential apartment houses for rent in Zagreb between 1928

and 1945, the residential buildings in north Zagreb from the same period and the inventory-making of the Zagreb historic nucleus between 1919 and 1945, supplemented with the preliminary research on residential buildings in *Sajmiste* area and northern parts of the town between 1919 and 1927. The data provided the basis for a list of 40 projects and realizations of the architect Vladimir Šterk in the Zagreb area between 1923 and 1941 listed chronologically according to the date of the first administrative document which is actually the approval for construction. Between the 2nd of January and the 25th of July, 2006, the documents were thoroughly researched in the Collection of the construction documentation of the State Archive in Zagreb. The projects were analyzed according to the urban, functional, structural and design criteria followed by a photographic documentation of each accessible realization.

The analysis of 40 projects and realizations confirms that the architect Vladimir Šterk used his own principles of composition and design in his work. A typical plan of the Zagreb-style residential apartment house or a semi-detached house was derived from a central lightwell or lightwells facing the neighbouring buildings wherever possible in order to provide daylight in all rooms and ensure a correct functional disposition of the apartment areas. The focal point of the spatial disposition of the residential detached houses consisted of a staircase which was either centrally placed or projected in a prismatic or semi-circular part of the building. The building was structurally adapted as much as possible to its Zagreb environment. Consequently, the materials used were easily available and cheap and could be worked by relatively uneducated workers in the presence of as few supervisors or registered engineers as possible. New materials were used only when their quality and reliability

had been thoroughly tested. The building was composed and designed as a plastic body derived from the basic spatial bodies, i.e. in a structural and not additive way. In such a system all design elements emphasize the plasticity of the building. Vladimir Šterk's concept of the design principles of Czech cubism and Modern architecture was unconventional in this respect. These principles were actually his ways of expression which allowed him a complete architectural freedom within the constraints of the Vitruvian and Palladian architectural principles.

This research shows that Vladimir Šterk had a crucial role in the history of Zagreb architecture between the two World Wars as confirmed by the analysis of the rest of his work. His work in collaboration with the Ignjat Fischer's architectural practice and later with the *eng. Stjepan Cernjak & eng. Josip Neumann* company shows that he was the first true free-lance architect in Zagreb. He was not employed in any company, he did not own a construction company, he was not employed in any city or administrative office or school. He was a first-class structural engineer. When dealing with complicated tasks he collaborated with the best experts in Zagreb at the time: the engineer Franjo Kolibas and the engineer Petar Krajčinović. His design principles were widely copied by other Zagreb-based registered engineers and masonry workers until the end of the Second World War and afterwards. Vladimir Šterk used to work for the powerful Jewish community in Zagreb from the early 1920s until the early 1930s. Later he was commissioned by the clients of other nationalities who used to be, as a rule, wealthy middle and upper class wholesalers and industrialists, high-ranking officers and civil servants. Such clients had their own aesthetic ideas and almost unlimited budgets.

DARKO KAHLÉ

BIOGRAFIJA

BIOGRAPHY

Dr. sc. **DARKO KAHLÉ**, dipl.ing.arh. Godine 1989. diplomirao je na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i magistrirao 2002. godine s temom „Zagrebacka ugrađena najamna kuća od 2. siječnja 1928. do 14. veljače 1935. godine“. Doktorirao je 2007. s disertacijom „Stambene kuće Novoga gradnja u sjevernim dijelovima Zagreba u razdoblju od 1928. do 1945. godine“. Od 2006. je honorarni nastavnik na Tehničkom veleučilištu u Zagrebu na predmetu Javne i industrijske zgrade. Od 2008. je istraživač na znanstvenom projektu „Atlas hrvatske arhitekture XX. stoljeća“. Bavi se projektiranjem svih vrsta zgrada te proučavanjem arhitekture u Hrvatskoj u drugoj polovici 19. i prvoj polovici 20. stoljeća, a napose istraživanjem zagrebacke stambene arhitekture između dva svjetska rata.

DARKO KAHLÉ, Dipl.Eng.Arch., Ph.D. In 1989 he graduated from the Faculty of Architecture of the University of Zagreb where he received his Master of Science Degree in 2002 with his thesis on "Zagreb-style Apartment House for Rent Between 2 January 1928 and 14 February 1935". He received his Ph.D. in 2007 with his dissertation on "Modern Residential Buildings in North Zagreb between 1928 and 1945". Since 2006 he has been a lecturer on a part-time basis at the Technical College in Zagreb teaching a course in "Public and Industrial Buildings". Since 2008 he has participated in a scientific research project "Atlas of Croatian 20th Century Architecture". He designs all types of buildings. His interests are focused on Croatian architecture of the second half of the 19th and the first half of the 20th Centuries.